

Uzroci i posljedice plagiranja radova studenata Sveučilišta u Zadru

Majhen, Silvija

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:524752>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-25**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju
Pedagogija

Silvija Majhen

**Uzroci i posljedice plagiranja radova studenata
Sveučilišta u Zadru**

Diplomski rad

Zadar, 2018.

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju
Pedagogija

Uzroci i posljedice plagiranja radova studenata Sveučilišta u
Zadru.

Diplomski rad

Student/ica:

Silvija Majhen

Mentor/ica:

Izv.prof.dr.sc. Jasmina Vrkić Dimić

Zadar, 2018.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Silvija Majhen**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Uzroci i posljedice plagiranja radova studenata Sveučilišta u Zadru** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 28. veljača 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD	5
2. ŠTO JE PLAGIJAT?	6
2.1. Metode i oblici plagiranja	8
2.2. OTKRIVANJE PLAGIJATA U OBRAZOVANJU I ZNANOSTI.....	9
2.3. OTKRIVANJE PLAGIJATA POMOĆU SUSTAVA MOODLE.....	13
2.3.1. Testiranje Crot Pro i VeriCite dodataka	14
2.4. MOŽE LI SE PLAGIRANJE ZAUSTAVITI?	15
2.5. KAKO PRAVILNO KORISTITI TUĐE IZVORE?	16
3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	18
3.1. Problem istraživanja.....	18
3.2. Cilj istraživanja	18
3.3. Zadatci istraživanja	18
3.4. Metode i instrumenti prikupljanja podataka.....	19
3.5. Populacija i ispitanici	19
3.6. Vrijeme i mjesto prikupljanja podataka	21
3.7. Obrada podataka.....	21
4. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA	22
4.1. Upoznatost i korištenje plagijata	22
4.2. Posljedice i moralna ispravnost korištenja plagijata	29
4.3. Redukcija plagiranja radova na Sveučilištu u Zadru.....	32
5. ZAKLJUČAK	41
6. LITERATURA.....	42
6.1. Tiskani izvori.....	42
6.2. Internetski izvori	43
7. POPIS TABLICA I SLIKA.....	44
8. PRILOZI.....	45

1. UVOD

Premda je plagiranje u Republici Hrvatskoj kažnjivo Zakonom o autorskom pravu (URL 1) i Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (URL 2), plagiranje studentskih radova postaje sve veći problem. Studenti koji se nisu dovoljno organizirali i rasporedili svoje obaveze, često svoje seminarske i ostale radove zanemare te ih krenu pisati neposredno prije roka predaje. Neki od njih zbog stiske s vremenom, nedostatka volje ili inspiracije, posegnu za tuđim radovima. Mnogi na internetu pronađu tuđi rad pa ga kopiraju ili prepišu te predaju kao svoj. Razvoj informacijske tehnologije donio je sa sobom mnogo pozitivnih, ali i negativnih stvari. Tako se danas na internetu i društvenim mrežama može naći mnoštvo oglasa u kojima se studentima, uz određenu cijenu, nudi pisanje seminarskih, diplomskih i ostalih radova.

Plagijat predstavlja jedan od najvećih oblika akademskog nepoštenja koji šteti cijeloj akademskoj zajednici potkopavajući same temelje znanosti i ugrožavajući zakonske odredbe o autorstvu (URL 3). Nastavnici se svakodnevno susreću sa studentima koji koriste tuđe radove za izradu vlastitih, bez navođenja autora korištenih djela. Plagiranje radova postaje zabrinjavajući društveni, ali i pedagoški problem. Upravo zbog navedenih razloga potrebno je istraživati problem plagiranja radova kako bi se nastavnici, ali i sami studenti, što bolje upoznali s ovim problemom. Također je potrebno istraživati ovaj problem kako bi se utvrdila povezanost plagiranja radova s uspjehom studenata.

Cilj istraživanja bio je utvrditi zašto te u kojoj mjeri studenti plagiraju svoje radove te otkriti jesu li studenti snosili ikakve posljedice ukoliko su bili uhvaćeni u plagiranju. Istraživanjem se također htjelo ispitati pomaže li plagiranje studentima ostvariti bolju ocjenu iz njihovih studentskih radova. U svrhu ovog istraživanja konstruirana je on-line anketa koja je provedena anonimno i uz suglasnost ispitanika. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 145 studenata različitih godina studija i studijskih grupa Sveučilišta u Zadru, u ljetnom semestru akademske godine 2016./2017.

2. ŠTO JE PLAGIJAT?

Razvojem tehnologije i interneta povećava se pristup informacijama i dokumentima. Brojni znanstvenici svoje radove objavljuju na internetu kako bi svoja znanja i istraživanja podijelili s ostalima, no koliko god s jedne strane to može biti pozitivno i korisno, s druge strane je i negativno zato što se povećava problem plagiranja. Neki od najgorih oblika povrede akademske čestitosti su (Rumboldt, 2014):

- izmišljanje nepostojećih ili prilagođavanje dobivenih podataka (brojeva, grafikona ili slika) radi obmanjivanja znanstvene javnosti i prijetvornog iznošenja vlastitih rezultata,
- iznošenje ili prikazivanje tuđih tekstova ili podataka kao vlastitih (plagiranje), radi stjecanja lažnog znanstvenog ugleda ili akademskog napredovanja,
- lažno autorstvo, odnosno dopisivanje među autore osobe koje nisu suštinski pridonijele ostvarenju određenog djela radi ostvarivanja intelektualnog, društvenog, a nerijetko i materijalnog koristoljublja

Plagiranje je problem koji se najviše javlja među studentima jer u većini slučajeva nisu upoznati s pravilima pisanja seminarskih, stručnih, istraživačkih i ostalih vrsta studentskih radova. Slučajnost da dvije ili više osoba napiše skoro pa identičan rad je gotovo pa nikakva. Preuzimanje tuđih ideja i misli bez pravilnog navođenja izvora ili autora naziva se plagiranje, a taj isti rad plagijat. Uz pojam plagijat vežu se pojmovi poput krivotvorina, replika i piratiziranje. Svi ovi srodni pojmovi imaju isti cilj, prikazati tuđi rad ili proizvod kao originalan (URL 4). Plagiranje možemo podijeliti na 3 razine. Manjim plagijatom smatra se ako je prepisano do 10% tuđeg teksta, 10-25 % umjerenim, a više od 25 % teškim plagijatom s odgovarajućom razinom sankcija (Rumboldt, 2014).

Iako se u posljednje vrijeme sve više raspravlja o ovoj problematici, može se reći kako je još uvijek površna, odnosno ne ulazi se previše u širinu tog problema i posljedica istoimenog. U medijima su sve aktualnije priče o optužbama i istraživačkim postupcima povezanim s znanstvenim radovima u medicini. To uvelike narušava povjerenje prema toj znanosti pošto je upravo ona oduvijek smatrana najprofesionalnijom i kolegijalnom (Letica i sur., 2008). Pojava plagijata u znanstvenim disciplinama narušava opće norme akademskog ponašanja što vodi do sve češćeg plagiranja među učenicima i studentima (Letica i sur., 2008).

Tu je riječ i o zakonskim prijestupima znanstvenika među koje se ubrajaju (Letica i sur., 2008):

- izmišljanje i falsificiranje istraživačkih rezultata,
- sterilnost, lijenost i nesposobnost znanstvenika,
- eksploatacija ili sprječavanje profesionalnog razvoja mladih kolega,
- unajmljivanje gostiju - pisaca i pisaca - duhova
- cjelovito i mozaičko plagiranje,
- "počasno autorstvo",
- "nevidljiva" krađa i gusarenje tuđih ideja tijekom procesa recenziranja i mentorstva,
- nepotizam,
- sukobi interesa i korupcija u istraživanjima i nastavi,
- ostali oblici zlouporabe istraživačkog, nastavničkog i znanstvenog položaja i rada.

Kada se govori o plagijatima, često dolazi do rasprave o tome koliko riječi se može citirati bez optuživanja za plagijat. Smjernice ponekad navode četiri ili pet riječi. Međutim, na ovo pitanje nema odgovora i općenito se zagovara da bi trebalo povećati broj riječi dozvoljen za citiranje. Sveučilišta u svojim propisima većinom plagijat označavaju kao disciplinski prijestup. Međutim, nije uvijek lako odrediti kaznu studentima za koje se utvrdi da su plagirali svoj rad. Ponekad je student dužan samo ispraviti plagirani rad i poslati novu verziju bez ikakvih strožih posljedica. Nemoguće je procijeniti točnu razinu on-line plagiranja, ali postoje redoviti izvještaji o utvrđivanju velikog broja studenata koji kopiraju niz radova drugih ljudi metodom „copy/paste“. Plagijat se često smatra prekršajem, a ne krivičnim djelom. Ipak, praksa plagiranja potkopava integritet akademskog procesa i postavlja pitanje o kvaliteti obrazovanja visokog stupnja (Singh, Remenyi, 2015).

Plagiranje i plagijati su, kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj postali fenomen. Izuzevši činjenice da je plagiranje najprisutnije među studentima radi studentske lijenosti, prevelikih obaveza ili ne poznavanja pravila pisanja radova (Singh, Remenyi, 2015), valja spomenuti kako na većini fakulteta nema točno definiran pojam plagiranja niti njegovih metoda i oblika. Studenti također ne znaju kakve ih posljedice očekuju ukoliko plagijat bude otkriven. Većina njih zapravo ni ne zna da su nešto plagirali jer u uputama za pisanje radova nije dovoljno objašnjeno što se sve ubraja u plagijate. U daljnjem tekstu opisan će se različite metode plagiranja i najčešći oblici plagijata koji se pojavljuju tijekom pisanja znanstvenih, seminarskih i sličnih radova (Singh, Remenyi, 2015).

2.1. Metode i oblici plagiranja

Među svim metodama i oblicima plagiranja najprije se treba spomenuti onaj najteži, a to je „napadno plagiranje“. Ono predstavlja cjelovito preuzimanje tuđeg teksta ili istraživanja bez citiranja ili određenih naznaka, što se može poistovjetiti s krađom. Kao najteži oblik on je i kažnjiv jer se radi o stjecanju vlastitih priznanja na temelju tuđih. Većina takvih radova je neupotrebljiva, ali problem je što se ti radovi otkriju tek nakon objavljivanja na internetskim stranicama, u člancima, novinama i slično. Također, jedan od problema je što i nakon otkrivanja napadnog plagijata ne postoje definirane sankcije za autora plagijata. Najčešće radovi budu povučeni i od autora se traži javna isprika, a tek nekolicina bude prijavljena odgovarajućim institucijama. Ovaj se oblik smatra i najmanje profesionalnim od ostalih, s obzirom na to da autor plagijata nije iznio nijednu vlastitu tezu ili ideju (Baždarić i sur., 2009).

Dosta radova bude sastavljeno od dvaju ili više znanstvenih radova. Na taj način se riječi ili ideje tih radova kombiniraju i iznose u pojedinom dijelu rada koji se piše, također bez odgovarajućeg navođenja. Takvi oblici nazivaju se kolažni radovi, a susreću se češće nego napadni s obzirom na to da autor sam iznese neke svoje ideje do kojih dođe na temelju tuđih te tek neki dijelovi korištenih radova budu citirani (Baždarić i sur., 2009).

Ono što je najteže dokazati plagijatom jest kada pojedinac rad sa stranog jezika prevede na hrvatski jezik, bez navođenja autora. To predstavlja prednost osobama koje dobro poznaju strane jezike pošto programi za otkrivanje plagijata ne mogu uspoređivati više stranih tekstova. Protiv takvog oblika plagijata ne može se ništa poduzeti s obzirom na to da pretraživanje stranih članaka i stranica oduzima puno vremena te se ne može znati s kojeg jezika je rad preveden, odnosno prepisan. Ono što također nije dozvoljeno jest i izmjenjivanje redoslijeda riječi ili zamjena pojedinih riječi, a da kontekst ostaje isti. Ukoliko se i navede autor teksta i naziv izvornog teksta, plagiranje se tada može dogoditi pogrešnim parafraziranjem. Parafraziranje u cijelosti preuzetog teksta smatra se blažim oblikom plagiranja, ali opet predstavlja krađu tuđeg napornog rada i istraživanja (Baždarić i sur., 2009).

Većina znanstvenika objavljuje više vlastitih radova na istu tematiku i već ranije objavljenih istraživanja. Na taj način žele pridonijeti vlastitom napredovanju i statusu te smatraju kako nije moguće vlastite ideje ukrasti samom sebi. Takav način plagiranja u vlastitu

korist naziva se samoplagiranje i također je kažnjivo. U posljednje vrijeme broj samoplagijata je porastao s obzirom na to da izvor financiranja znanstvenika varira upravo o broju objavljenih autorskih radova. Samoplagiranje se javlja prilikom objavljivanja teksta s istom ili sličnom tematikom bez navođenja i citiranja u više časopisa u različitom vremenu. Koliko se ovakav oblik plagiranja smatra lakšim od ostalih vidi se u postotku dozvoljenog preuzimanja ranije objavljenog teksta koji iznosi 30% samo za uvod. Iz tih razloga je teže odrediti granicu tijekom samoplagiranja. Ako se i izuzme činjenica da se objavljuju isti radovi, ovaj oblik narušava etički kodeks pošto znanstvenici počinju sve više težiti daljnjem napredovanju bez novih istraživanja ili iznošenja novih ideja, a na tome se upravo i temelje znanstveni radovi (Baždarić i sur., 2009).

Najzastupljeniji oblik plagiranja jest takozvani „ghostwriting“ iako nije točno definirano je li to plagiranje ili ne. Kao što i sam naziv kaže - eng. *ghost* (duh) i eng. *to write* (pisati), ono predstavlja pisanje nečijeg rada od strane druge osobe za što će ona dobiti određenu naknadu. Veliki doprinos ovakvoj vrsti plagiranja imao je Internet na kojem se mogu pronaći razne ponude usluga pisanja eseja, seminara i slično. Na takvim stranicama moguće je dogovoriti rok do kojeg rad treba biti gotov i istaknuti norme koje određuju kako rad treba biti napisan. No profesionalnost ovdje opada s obzirom na to da pojedini „ghostwriteri“ često koriste isti stil pisanja, iznošenja zaključka i slično. Ipak, to utječe na broj internetskih stranica koje nude ovakve usluge. Nedavna pretraživanja samog Google-a proizvela su više od 4,6 milijuna referenci ovih usluga u manje od pola sekunde. Nekoliko takvih organizacija tvrdi da zapošljava diplomante i nastavnike iz najboljih sveučilišta (Singh, Remenyi, 2015). Ono što ovakav način pisanja radova približava plagiranju jest pretvaranje tuđeg djela u svoje te lažno predstavljanje autora djela. Brojni akademici smatraju „ghostwriting“ ozbiljnijim problemom od plagiranja zato što dolazi do povrede akademskog povjerenja jer ukoliko je određeni rad na takav način napisan, znači da je „ghostwriter“ koji ga je pisao dobro upoznat s radom i zahtjevima fakulteta (Singh, Remenyi, 2015).

2.2. OTKRIVANJE PLAGIJATA U OBRAZOVANJU I ZNANOSTI

Obrazovanje i znanost su djelatnosti u kojima su vlastite ideje i tekstovi ključ napretka i daljnjeg poslovanja, a upravo se u ovim područjima plagijati i samoplagijati često pojavljuju te tako narušavaju temeljne norme akademskog poštenja i obrazovanja. Kako bi se povećala kvaliteta spomenutih djelatnosti važno je upoznati pojavne oblike nepoštenja i neprestano

upozoravati kako bi se ta kvaliteta mogla održavati. U daljnjem tekstu obradit će se članak „Računalni programi i programske usluge za otkrivanje plagijata u znanosti i obrazovanju“ (Lampret i sur., 2012), a govorit će se o programima za otkrivanje plagijata, načinima rada pojedinih računalnih programa za otkrivanje plagijata te nedostacima u radu spomenutih programa. Osamdesete godine prošlog stoljeća obilježilo je snažno razvijanje programa za otkrivanje plagijata. Najpoznatiji programi tih godina bili su (Lampret i sur., 2012):

- YAP (Michael Wise, University of Sydney, Australija),
- MOSS (Alex Aiken, Berkeley, California, SAD),
- SIM (Gitchell D i Tran N, Wichita State University, SAD) i
- Plague System (Michael Wise, University of Sydney, Australija).

Svrha svakog od ovih programa bila je pretraživačem doprijeti do informacija koje se pritom metodom klasifikacije svrstaju u iste, slične i one najmanje slične. Nedostatak ove metode bilo je prepoznavanje samo doslovnih plagijata, odnosno riječi koje se u slijedu doslovno ponavljaju. Najčešće se šest riječi u nizu smatralo doslovnim plagiranjem. Metoda klasifikacije nastojala se unaprijediti takozvanim digitalnim otiskom. Ova tehnika radila je na način otkrivanja identičnih nizova znakova, a to je omogućilo prepoznavanje plagijata napravljenih na temelju obrtanja riječi. Metoda digitalnog otiska pokazala se jako uspješnom i učinkovitom, stoga ju i danas koristi većina računalnih programa za otkrivanje plagijata (Lampert i sur., 2012).

Kada govorimo o načinima rada spomenutih računalnih programa, svaki od njih sadrži tri temeljna koraka u otkrivanju plagijata te je svaki od njih od velike važnosti kako bi se postupak što uspješnije proveo. Kada se za određeni tekst ili ideje sumnja da je plagijat, on se najprije učitava kako bi se mogao oblikovati digitalni otisak. U bazama podataka nalaze se ranije učitani digitalni otisci na temelju kojih se uspoređuje digitalni otisak teksta koji se ispituje. Uspješnost otkrivanja plagijata biti će veća ako se koriste velike baze podataka dok je, s druge strane, za otkrivanje izvora s interneta vrlo važna dostupnost određenih informacija. U otkrivanju plagijata s internetskih stranica uspješnim se iskazao program *Benchmark Plagiarism Tool (BPT)*, kojeg su na temelju Google pretraživača izradili Maurer i Zake. Na kraju je nužno stvoriti izvješće koje će sadržavati podatke kao što su postotci sličnosti između odabranih tekstova, materijali s internetskih stranica i slično. Kao što se već ranije spomenulo, jedan od najpopularnijih oblika plagiranja su kolažni plagijati napisani kombinacijom više izvora. U slučaju kolažnih plagijata stvara se popis izvora s kojih je tekst

preuzet te se radi analiza teksta. Od spomenutih izvješća danas je tek nekolicina programa koji ih sadržavaju a to su (Lampert i sur., 2012):

- Turnitin (iParadigme LLC, Berkeley, California, SAD),
- CrossCheck (CrossCheck powered by iThenticate, iParadigme LLC, Berkeley, California, SAD),
- Compilatio.net (Compilatio SAS, Saint-Félix, Francuska),
- SafeAssign (Blackboard Inc, Washington, SAD)

Ne ispituju se svi plagijati istim programima, ono što ih razlikuje jest vrsta i način njihove upotrebe. Za ispitivanje seminarskih radova ili eseja najčešće se koristi program Turnitin te SafeAssign jer sadrže najveće baze podataka na temelju kojih uspoređuju sumnjive tekstove. Ključ uspješnosti ovih dvaju programa jest spremanje ispitanog teksta u bazu podataka koji se zatim može iskoristiti za buduće uspoređivanje plagiranih tekstova.

Sustav za otkrivanje plagijata Turnitin koji je početkom 2016. godine uveden i na Sveučilištu u Zadru, na jednostavan način uspoređuje studentske radove s radovima objavljenim u javno dostupnim i komercijalnim bazama podataka, trenutačno dostupnim i arhiviranim mrežnim mjestima te s bazom već pregledanih studentskih radova unutar samog sustava (Lantern, 2016). Sustav funkcionira na način da traga za potencijalno neoriginalnim tekstovima uspoređujući pomoću algoritama tekst s nekoliko baza podataka, pronalazeći iste riječi složene u slične rečenične konstrukcije (URL 5). Nakon toga sustav prilaže izvještaj o izvornosti rada u kojem je vidljiv postotak eventualne sličnosti ili identičnosti pregledanog teksta s tekstovima nađenim u bazama podataka ili na mreži. Neki od nedostataka ovog sustava su duljina provjere rada koja može trajati od nekoliko minuta do više sati, također, u Hrvatskoj ne postoje digitalizirani radovi iz prošlosti i zbog toga softver ne može djelovati retroaktivno, a problem predstavljaju i jezične barijere koje onemogućavaju prepoznavanje tekstova prevedenih sa stranih jezika (URL 5).

Uzme li se u obzir da se godišnje pomoću ovih programa pregleda tisuće radova i eseja, može se reći kako je njihova baza podataka svakim danom sve opširnija i time se kvaliteta pisanja automatski povećava. S druge strane, ova dva programa ne mogu se koristiti za znanstvene radove pošto takvi radovi sadržavaju više stručnih naziva i istraživanja. U tim slučajevima koristi se CrossCheck čije baze podataka sadrže znanstvene radove oblikovane udrugom CrossRef. CrossRef udrugom čine brojni izdavači i časopisi znanstvenih radova koji

ustupanjem svojih vlastitih znanstvenih radova mogu ovu uslugu koristiti kako bi otkrili plagijate u svojim radovima. Među ovim programima potrebno je istaknuti i *eTBLAST*, besplatni program koji pruža uslugu otkrivanja plagijata u znanstvenim radovima. Ovaj program sadrži bazu podataka pod nazivom *Déja vu* u kojoj se nalaze slični ili jednaki sažetci radova gdje se spremaju rezultati istraživanja putem eTBLAST programa koji zatim upućuju na plagirani rad. Ovaj program radi na način da se u spomenutoj bazi podataka provjere svi zaprimljeni tekstovi gdje se pritom plagijati odvajaju od onih radova koji to nisu. Nedostatak ovog programa jest što je broj primljenih radova daleko veći od broja pregledanih. Program nije još uvijek dovoljno razvijen kako bi mogao brže pregledavati radove, a upravo zbog toga što je ova mrežna stranica besplatna problem gomilanja zaprimljenih radova raste (Lampert i sur., 2012).

Kada govorimo o nedostacima ovih računalnih programa, iako su se spomenuti programi iskazali svojom uspješnošću i kvalitetom, još uvijek je potrebno usavršavati ih i raditi na njima. Osoba koja se koristi ovim računalnim programima mora biti svjesna da je prilikom otkrivanja plagijata potrebna i dodatna provjera te osobe kako bi se plagiranje moglo potvrditi. Ovi programi nisu specijalizirani za otkrivanje parafraziranja koje je u većini slučajeva zapravo plagiranje misli i ideja. Ono što je također veliki problem pri korištenju ovih programa jest nemogućnost prepoznavanja tekstova koji se nalaze u nedigitaliziranim izvorima. U većini slučajeva takvi plagijati ostaju neotkriveni, a ukoliko se i otkriju većinom se radi o pojedinim slučajevima. U takvim situacijama koriste se algoritmi za otkrivanje plagijata na temelju stila pisanja. Tada nije nužno tražiti izvore s kojih je tekst preuzet, već se uočavanjem razlika između tekstova određuje je li neki tekst plagiran ili nije. Nužnost usavršavanja ovih metoda također je velika zbog male učinkovitosti i kvalitete.

Tijekom pregledavanja plagiranih tekstova, zaobilaze se slike i tablice u kojima su prepisani dijelovi tuđih tekstova vrlo česti. U znanosti se takvo preuzimanje podataka istraživanja smatra kršenjem znanstvenog poštenja za što se često povlače i druge optužbe (Lampert i sur., 2012). Najveći nedostatak ovih programima jest prepoznavanje plagijata prevedenih sa stranih jezika. U takvim se slučajevima ti radovi smatraju izvornima, a osobe koje su ga pisale originalnim autorima. Da bi se taj problem mogao riješiti potrebno je u postojeće računalne programe uvesti algoritme koji omogućuju prevođenje. Brojna istraživanja pokazala su kako većina studenata i znanstvenika danas izvore traže na stranim stranicama, kako zbog veće dostupnosti informacija, tako i zbog činjenica da program za otkrivanje plagijata ne može otkriti strane izvore ukoliko ih oni sami ne navedu. Trenutno je

Turnitin jedini program koji se okušao u višejezičnoj usporedbi tekstova, no to je bila tek testna verzija onoga što bi se trebalo uvesti kako bi se takvo plagiranje također reduciralo (Lampert i sur., 2012).

2.3. OTKRIVANJE PLAGIJATA POMOĆU SUSTAVA MOODLE

Prvom pojavom interneta i razvijanjem tehnologije sve postaje pristupačnije i jednostavnije. Svojim vrhunskim razvojem u posljednjih nekoliko godina, tehnologija je postala sastavni dio svakog čovjeka. Danas se gotovo sve obavlja putem interneta, na brz i jednostavan način. Takvim napretkom omogućile su se mnoge stvari koje su prije bile nezamislive, primjerice učenje na daljinu. Studenti imaju mogućnost iz drugog grada pohađati određeni fakultet, a sve to prate putem interneta koji im je to olakšao pomoću elektroničkog učenja. Najpoznatiji sustav koji se temelji upravo na ovakvom načinu učenja jest Moodle, ujedno i sustav koji upravlja učenjem. Putem sustava Moodle omogućen je pregled radova koji su spremljeni i predani njegovoj bazi podataka. Pomoću toga ovaj je sustav vrlo uspješan u otkrivanju plagijata, a funkcionalnosti su pridonijela i dva dodatka sustavu koji predstavljaju softversku komponentu poboljšavanja i proširivanja kvalitete. U daljnjem tekstu će se opisati spomenuti dodaci za otkrivanje plagijata, a to su besplatni dodatak *Crot Pro* te komercijalni dodatak *VeriCite*.

Crot Pro je dodatak za otkrivanje plagijata koji se većinom koristi za stariju verziju sustava Moodle, a podržava formate dokumenata poput PDF-a, docx-a i sličnih. Za razliku od komercijalnog dodatka *VeriCite*, ovaj dodatak uspoređuje samo one sadržaje koji se nalaze u takozvanom modulu „Zadaća“ s internetskim izvorima. Ovaj dodatak radi na način da se nakon provjere plagijata napravi izvještaj u kojem se nalaze ukupni postotci plagiranog sadržaja. Kako bi postotci bili što precizniji, istovremeno se uspoređuju originalni tekstovi s plagiranim te nakon tog postupka, plagirani dijelovi budu označeni crvenom bojom. S obzirom na to da je ovaj dodatak besplatan, ne postoji mogućnost utvrđivanja razine plagiranja.

Osim što je dostupan kao dodatak u sustavu Moodle, *VeriCite* komercijalni dodatak je dostupan u sustavu Sakai, ali i kao samostalan IMS alat za učenje. Uz svoju prilagodljivost platformi za učenje, ovaj dodatak podržava široki spektar formata poput pptx, html, docx, RTF i brojne druge. Rad *VeriCite* dodatka temelji se na podudaranju podniza i podslijeda izvornih dokumenata s dokumentima u sustavu Moodle. Prednost *VeriCite*-a je mogućnost

automatskog dostavljanja izvještaja odmah nakon provjere plagijata. Ukoliko se u sustav Moodle preda neki novi dokument, rezultati prijašnjih izvješća se automatski ažuriraju što dokazuje dinamiku i kvalitetu ovog dodatka. Kao komercijalni dodatak, ukoliko bi ga se ubuduće koristilo potrebno je uplatiti licencu koja iznosi 93,00 američka dolara. To je upravo i razlog zašto ovaj dodatak ima manje preuzimanja od prethodno spomenutog besplatnog dodatka. Za razliku od Crot Pro-a, VeriCite prepoznaje razine plagijata koje radi lakšeg snalaženja budu označene različitim bojama. VeriCite je zbog svoje kvalitete svrstan među najbolje komercijalne dodatke za otkrivanje plagijata i uz to ima širok broj sadržaja koje se koriste prilikom postupka detekcije plagijata (URL 6).

2.3.1. Testiranje Crot Pro i VeriCite dodataka

U daljnjem tekstu usporedit će se funkcionalnost i kvaliteta oba dodatka na temelju testiranja koje su proveli Zoran Hercigonja i Dijana Plantak Vukovac (URL 6), profesori na Fakultetu organizacije i informatike u Zagrebu. Za testiranje se koristila tema ronjenja za koje se pisao testni dokument, a kako bi rezultati bili što uspješniji bilo je potrebno doslovno preuzimanje fraza i rečenica s internetskih izvora. Dokument je pisan na engleskom jeziku pošto izvori na hrvatskom jeziku nisu davali rezultate tijekom probnog testiranja. Tekst se sastojao od 3 stranice spremljenog u docx formatu kako bi ga podržavala oba dodatka koja se testiraju.

Najprije se testirao besplatni dodatak Crot Pro kojem je detekcija plagijata trajala ukupno 24 sata. Osim duge detekcije, rezultati dodatka bili su veoma niski. Za plagirani sadržaj postotak je iznosio ukupno 38.36%, a prepoznato je 9 internetskih izvora od ukupnih 50. Nakon toga testirao se drugi dodatak, odnosno VeriCite koji u prvom trenutku iznenadio s detekcijom koja je bila gotova za 3 sekunde. Uz to, rezultati su bili daleko bolji od prethodnog testiranja. Postotak prepoznatih plagijata iznosio je 95% te su utvrđena 43 internetska izvora od ukupnih 50.

Na temelju rezultata ovih testiranja vidljivo je kako komercijalni dodatak funkcionalniji i kako licenca od 93,00 dolara opravdava kvalitetu. Uzme li se u obzir da je Crot Pro besplatni dodatak može se zaključiti kako dobivenih 38.36% nije loš rezultat unatoč pojedinim ograničenjima. No njegova se kvaliteta ne može mjeriti sa VeriCite dodatkom koji je puno isplativiji ukoliko se želi do savršenstva detektirati plagirani sadržaj. Ovim se testiranjem nastojalo upozoriti na problem današnjice, a to je sve češća pojava plagijata u

radovima, kako studenata, tako i znanstvenika. Dostupnost informacija na internetskim stranicama omogućuje lakše pisanje radova što ide u korist nedostatku vremena ili sve učestalijoj lijenosti i nepoznavanju osnovnih pravila prilikom pisanja stručnih tekstova (URL 6).

2.4. MOŽE LI SE PLAGIRANJE ZAUSTAVITI?

Problem plagiranja radova se, nažalost, teško može zaustaviti. Gotovo je nemoguće utjecati na toliku populaciju ljudi i potaknuti ih da se drže normi zato što se većina njih vodi filozofijom „ako mogu drugi, mogu i ja“ i upravo je to doprinijelo širenju ovog problema. No, iako se plagiranje radova ne može u potpunosti zaustaviti, moguće ga je kontrolirati koristeći pravilne mjere. Potrebno je istražiti što se može poduzeti kako bi studenti, učenici, znanstvenici i ostali „varali“, ali na prihvatljiv način. Pod tim se podrazumijeva parafraziranje tekstova, međutim ne doslovno, te pravilno citiranje i navođenje izvora. Rijetko koja osoba neće podleći varanju ako joj se za to pruži prilika, zato, kako bi se ovaj problem na fakultetima što uspješnije kontrolirao, nastavnici bi trebali znati oblikovati zadatke koji onemogućuju ikakvo plagiranje. Takvi zadatci od studenata bi zahtijevali sljedeće (Christensen, 2011):

- samostalno razmišljanje bez mogućnosti oslanjanja na knjige, udžbenike i slično,
- pisanje vlastitih riječi i ideja bez ikakve mogućnosti kopiranja podataka i činjenica iz knjiga, udžbenika i slično

Ovakvi oblici zadataka doprinijeli bi samostalnom razmišljanju studenata tijekom pisanja, kako ispita, tako i seminarskih ili znanstvenih radova. Povećala bi se kvaliteta ideja i misli kod svakog pojedinca tako da ne bi bilo potrebe za plagiranjem. Prednost ovakvih oblika zadataka jest što studenti mogu učiti iz svojih pogrešaka prilikom izražavanja i tako širiti svoj vokabular. Također, potrebno je studentima podići svijest o plagiranju i upozoriti ih na posljedice koje bi eventualno mogli snositi. Zato je prilikom pisanja radova ili drugih zadataka nužno da studenti potpišu izjavu kao obvezujući dokument u kojem potvrđuju kako se nisu konzultirali ni s kojom vanjskom osobom odnosno da nisu kopirali materijale i izvore koji u tom zadatku nisu navedeni. Pritom potvrđuju kako nisu kopirali tuđe ideje i rečenice te da su svjesni koje će posljedice snositi ako prekrše ovu izjavu.

Veliku važnost u kontroliranju plagiranja imaju nastavni plan i program. Današnja predavanja bi trebala biti usmjerena na studente, a nastavnikova uloga postupno prelaziti u ulogu suradnika i organizatora. Ukoliko se studentima omogući aktivno sudjelovanje u procesu predavanja njihove kvalifikacije će se razvijati i usavršavati. Takvim sudjelovanjem na predavanjima mogu se voditi razna istraživanja koja bi se odnosila upravo na problematiku plagiranja te se ujedno mogu još bolje usvojiti norme pisanja radova. Snažnu ulogu u ovim slučajevima ima komunikacija i pristup studentima. Potrebno je ukazati studentima kako se kvalitetan rad može napisati pomoću izvora, ali bez plagiranja. Dakako, svaki od nastavnika mora znati kako pravilno komunicirati sa studentima o ovoj problematici. Neke od osnovnih smjernica koje bi se trebale koristiti su (Christensen, 2011):

- poučavanje o rizicima doslovnog kopiranja,
- poučavanje o razlici između parafrazirajućih ideja i kopiranja podataka s interneta,
- učenje o odgovarajućim referentnim tehnikama, posebno za internetske izvore,
- upućivanje na potrebu oslanjanja na pouzdane izvore,
- pomoć studentima da znaju kako pravilno citirati i navoditi izvore,
- uvođenje zadataka koji potiču studente na ispravno traženje podataka i objašnjenje podataka,
- pomoć studentima kako bi shvatili da kao akademski građani moraju stručno pripremati radove, izvješća i projekte te voditi računa o detaljima,
- pomoć studentima pri shvaćanju plagijata kao jednog od oblika varanja

Kako bi studenti usvojili znanja potrebna za prestanak plagiranja, potrebno je provoditi vježbe pisanja radova te im kroz usporedbu s njihovim prijašnjim tekstovima ukazati na to što treba popraviti, a što su pravilno napisali. Iako je potrebno kažnjavati plagiranje, studente se ne smije plašiti kaznama, uz nadu da će takvim rješenjima problem nestati. Potrebno je studentima ukazati na negativne posljedice plagiranja i pozitivne posljedice samostalnog pisanja radova. Usvajanjem znanja o pravilima pisanja seminara i ostalih vrsta radova, studenti će naučiti kako pravilno pisati buduće radove.

2.5. KAKO PRAVILNO KORISTITI TUĐE IZVORE?

U svom djelu *Akademsko pismo* (2011), autorica Dubravka Oraić Tolić navodi 3 osnovna načina upotrebe literature: citiranje, parafraziranje i sažimanje. Citiranje predstavlja doslovno preuzete dijelove tuđeg teksta u sklopu vlastitoga. Citiranje se koristi kada riječi

drugih autora podupiru naša stajališta ili im se suprotstavljaju, a citira se radi priznavanja drugih, zaštite od plagijata, snage argumentacije i širine informacija (Oraić Tolić, 2011).

Parafraziranjem se označavaju ideje i argumenti tuđih autora koje nisu prenesene od riječi do riječi (citati), već su prepričane vlastitim riječima. Pogrešnim parafraziranjem se najlakše prijeđu granice tuđeg rada te naš rad postaje plagijat. Parafraze se koriste u dva slučaja (Oraić Tolić, 2011):

- kada argumentacija nije neposredno vezana uz izvor, pa nisu potrebne izvorne formulacije ni čvrsti dokazi,
- kada tuđe ideje možemo bolje formulirati nego što je u izvorniku

U nastavku su navedena osnovna pravila ispravnoga parafraziranja (Oraić Tolić, 2011):

- tuđe se riječi potpuno zamjenjuju vlastitima,
- točno se prenosi smisao tuđe ideje,
- parafraze se ne obilježavaju navodnicima, ali se opskrbljuju bibliografskim podacima u citatnicama, ovisno o vrsti odabranog stila (Oxfordski ili Harvardski),
- citatnice u parafrazama dolaze na kraju rečenice,
- fusnote u parafrazama dolaze na kraju rečenice iza točke dok tekstnote dolaze prije točke

Kao što je prethodno rečeno, potrebno je poznavati pravilne načine upotrebe literature poput parafraziranja, citiranja i slično. Pri korištenju tuđih izvora učenik, student ili znanstvenik mora biti svjestan kako se koristi tuđim idejama te ako ih pravilno ne naglasi riskira da njegov rad bude plagijat. Isto se odnosi i na prijevode sa stranih jezika gdje je nužno navesti kako je to osobni prijevod studenta određene Internet stranice ili znanstvenog rada. Većina učenika i studenata ne poznaje navedena pravila zbog čega se sve više javlja problem plagiranja radova.

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

3.1. Problem istraživanja

Problem istraživanja je plagiranje radova studenata Sveučilišta u Zadru.

3.2. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je utvrditi zašto i u kojoj mjeri studenti plagiraju radove. Istraživanjem se također nastoje otkriti posljedice upotrebljavanja tuđih radova te je li plagiranje povezano s boljim uspjehom (ocjenom) studentskih radova.

3.3. Zadatci istraživanja

S obzirom na prethodno postavljeni problem i cilj istraživanja, istraživanje se planira provesti među studentima Sveučilišta u Zadru, a njime su utvrđeni sljedeći zadatci:

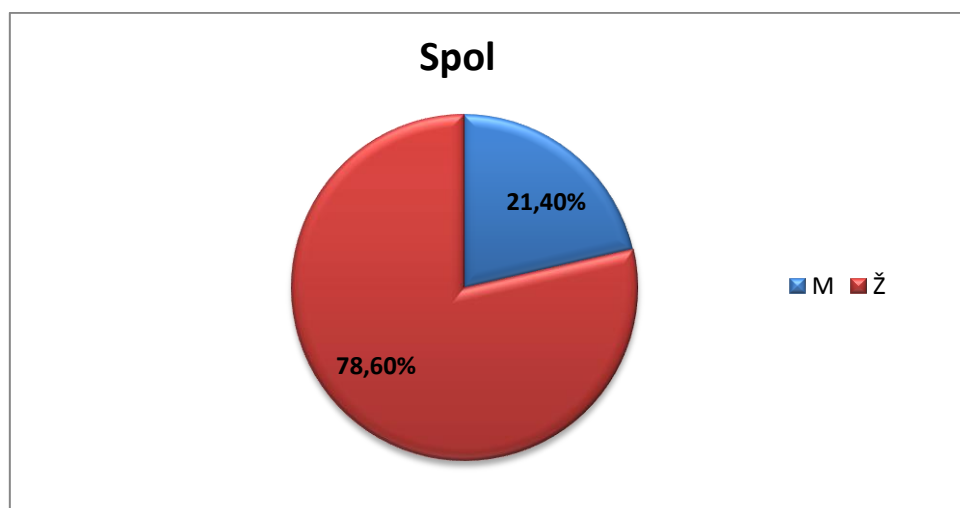
1. Utvrditi studentsku informiranost s terminom plagiranje.
2. Ispitati smatraju li studenti da pravilno navode izvore u svojim radovima.
3. Saznati koriste li studenti plagijate, razloge zašto ih koriste, relativnu čestinu korištenja te u kojoj mjeri se koriste tuđim radovima pri pisanju vlastitih.
4. Ispitati jesu li studenti snosili posljedice ukoliko se otkrilo da su plagirali svoj rad te jesu li nakon toga ponovo i koliko često plagirali svoje radove.
5. Prema procjeni studenata, utvrditi smatraju li da im je korištenje plagijata pomoglo ostvariti bolji uspjeh (ocjenu) njihovog rada i smatraju li da je moralno ispravno koristiti plagijate tijekom studiranja.
6. Utvrditi smatraju li studenti da je potrebno uvesti kazne za plagiranje radova na Sveučilištima u Hrvatskoj, te koje bi se vrste kazni trebale uvesti.
7. Ispitati jesu li studenti upoznati s programom otkrivanja plagijata „Turnitin“ i smatraju li da pozitivno utječe na redukciju plagiranja radova.
8. Utvrditi smatraju li studenti da je potrebno uvesti kolegij na svim studijskim grupama Sveučilišta u Zadru koji bi studente dodatno obučavao o pravilima pisanja radova te smatraju li da bi se na taj način reduciralo plagiranje radova.

3.4. Metode i instrumenti prikupljanja podataka

Metoda korištena pri ispitivanju sudionika ovog istraživanja je anketiranje te je u svrhu ovog istraživanja konstruiran instrument (PRILOG 1): on-line anketa s pitanjima kombiniranog i zatvorenog tipa osmišljenim u skladu sa zadacima istraživanja kako bi se što bolje dobio uvid u problem plagiranja radova studenata Sveučilišta u Zadru. Prilikom izrade pitanja korištene su i Likert-ove skale. Istraživanje je provedeno anonimno i uz suglasnost ispitanika.

3.5. Populacija i ispitanici

Ciljana populacija bili su studenti Sveučilišta u Zadru. Budući da je anketiranje provedeno on-line, formirala se prigodna skupina ispitanika koji su bili voljni sudjelovati u istraživanju. U prvom djelu ankete prikupljene su osnovne informacije o studentima (spol, godina studija, studijska grupa).

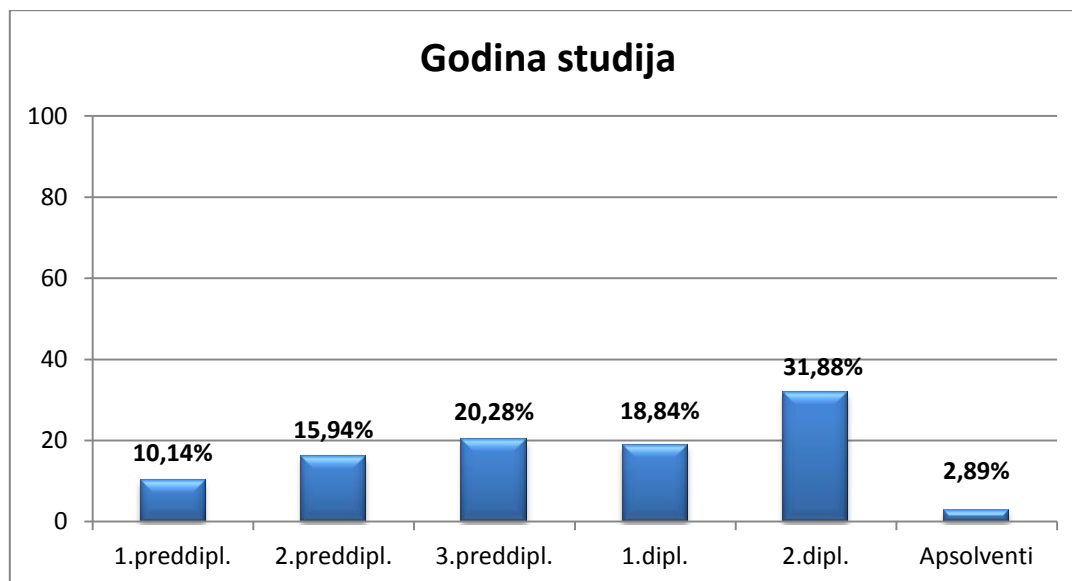

Slika 1. Spol ispitanika

Ispitano je ukupno 145 studenata različitih godina studija i studijskih grupa na Sveučilištu u Zadru. Iz Slike 1. možemo vidjeti da je u anketi sudjelovalo 78.6% studentica i 21,4% studenata, što otprilike odgovara omjeru zastupljenosti studentica u odnosu na studente na Sveučilištu u Zadru.

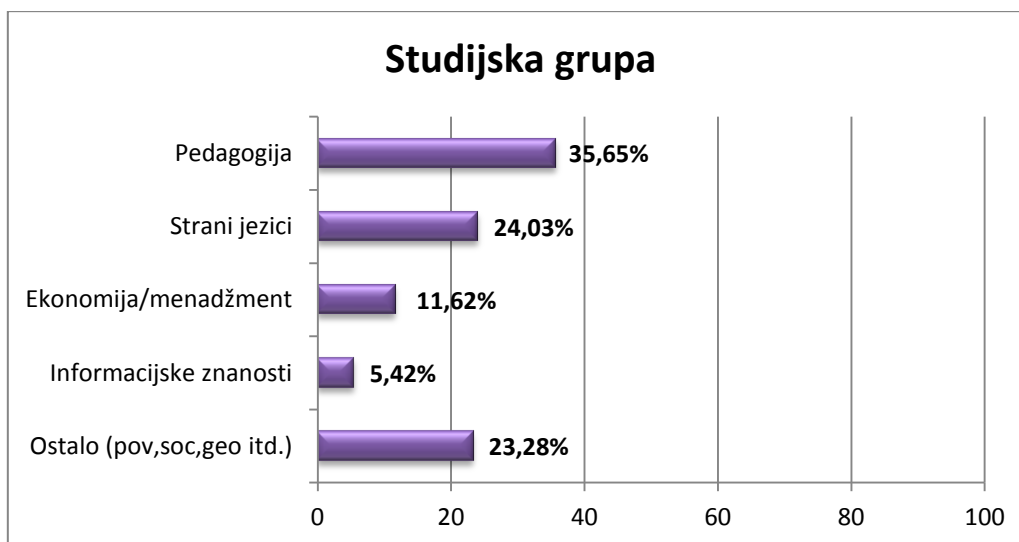
Sljedeća 2 pitanja odnosila su se na sociodemografska obilježja ispitanika. Većina ispitanika je precizno odgovorila na pitanja, međutim, iako je bilo nekoliko neodgovorenih

pitanja, odgovori su iskorišteni iz razloga što se pitanja nisu tretirala kao nezavisne varijable već su se koristila za bolje oslikavanje skupine ispitanika.

Slika 2. Godina studija ispitanika

Na temelju 138 važećih odgovora, rezultati pokazuju kako većina ispitanih studenata pohađa 2. godinu diplomskog studija. Slijede ih studenti 3. godine preddiplomskog studija, zatim studenti 1. godine diplomskog studija i naposljetku studenti 2. i 1. godine preddiplomskog studija te absolventi.

Slika 3. Studijska grupa ispitanika

Obrada pitanja vezanog za studijsku grupu ispitanika izvedena je na osnovi 129 važećih odgovora. Rezultati pokazuju kako od ukupno ispitanih studenata, njih 35,65%

studira pedagogiju u kombinaciji sa stranim jezikom, sociologijom, geografijom i ostalim studijima. Slijede studenti stranih jezika (24,03%), zatim 11,62% studenata ekonomije i menadžmenta, dok se 5,42% studenata izjasnilo da studiraju na odjelu informacijskih znanosti. Ostalih 23,28% studenata studira na odjelu za povijest, geografiju, sociologiju, učiteljskim studijima i ostalim odjelima Sveučilišta u Zadru.

3.6. Vrijeme i mjesto prikupljanja podataka

Istraživanje je provedeno u ljetnom semestru akademske godine 2016./2017. tijekom mjeseca travnja i svibnja, na Sveučilištu u Zadru.

3.7. Obrada podataka

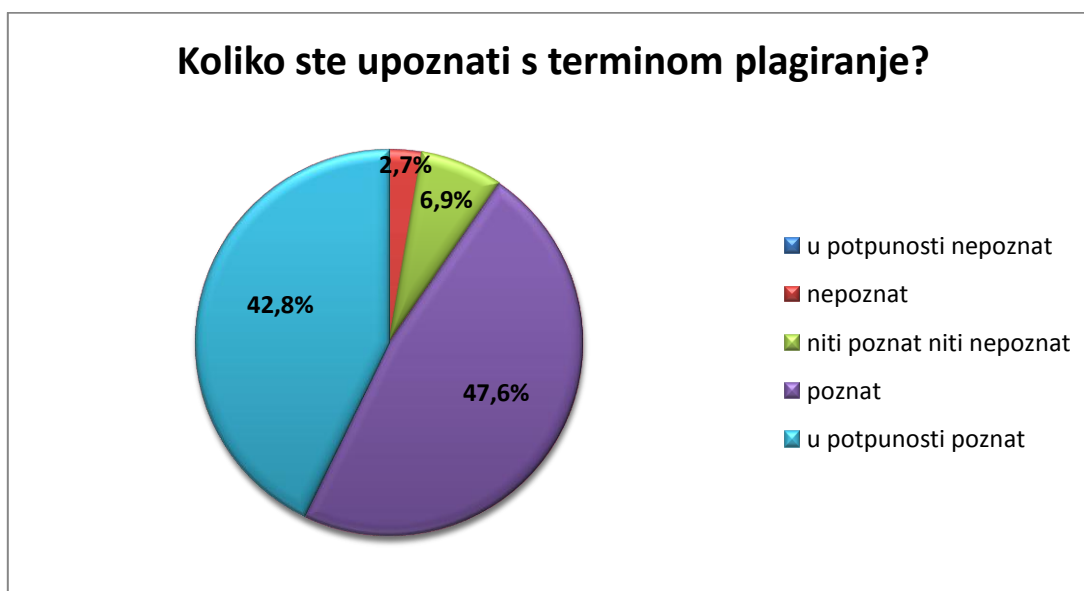
Podaci za studente obrađeni su pomoću programa Google obrasci i Google tablice. Zbog bolje grafičke preglednosti rezultata korišteni su kružni dijagrami i histogrami frekvencije.

4. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA

Zbog lakše interpretacije rezultata istraživanja, prilikom analize rezultata, anketa je podijeljena na 4 dijela: u prvom dijelu ankete prikupljene su osnovne informacije o studentima, a rezultati su izneseni u metodologiji istraživanja u poglavlju populacija i ispitanici. Drugi dio ankete ispitao je studentsku upoznatost i korištenje plagijata, a njime su obrađena prva 3 zadatka istraživanja. Treći dio ankete ispitao je posljedice i moralnu ispravnost korištenja plagijata, a njime su obrađeni zadatci istraživanja 4 i 5. Posljednji dio ankete odnosio se na redukciju plagiranja radova na Sveučilištu u Zadru, a njime su obrađeni zadatci istraživanja 6, 7 i 8. Temeljem provedene ankete, dobiveni su sljedeći rezultati.

4.1. Upoznatost i korištenje plagijata

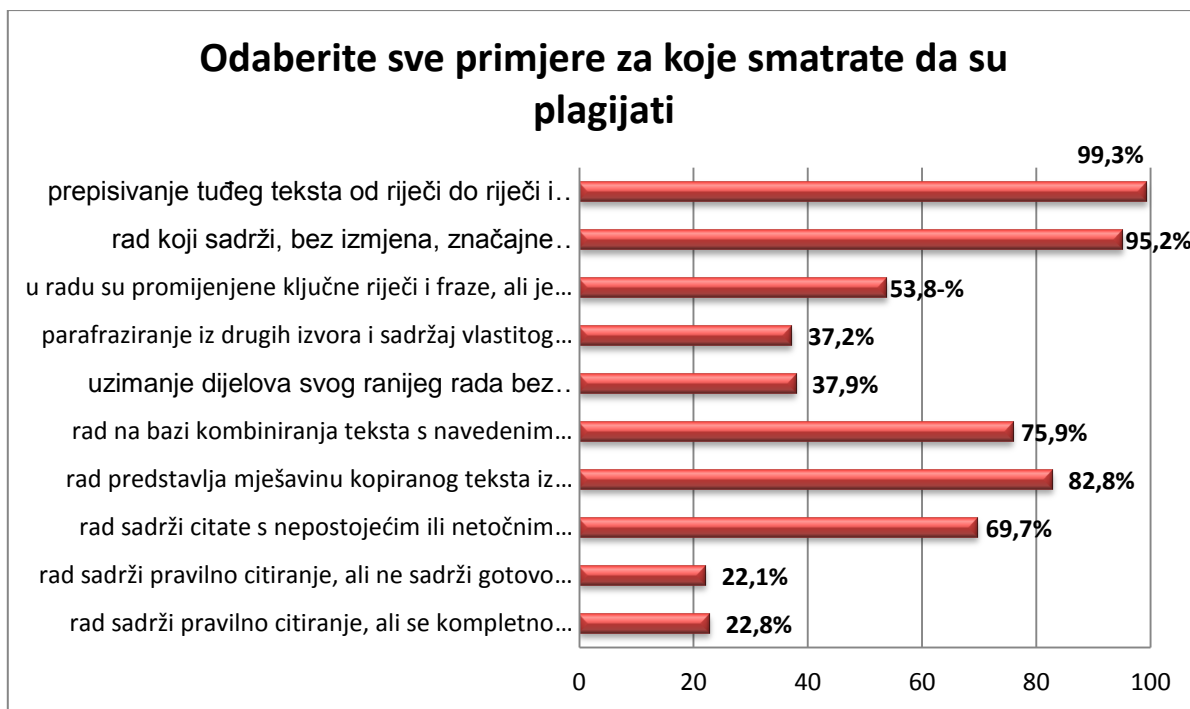
U ovom poglavlju izneseni su rezultati drugog dijela ankete koji su se odnosili na studentsku upoznatost s terminom plagiranje i korištenje plagijata. Također se ispitala studentska upoznatost s pravilnim navođenjem izvora u svojim radovima te koliko im je bitno da u svojim radovima pravilno citiraju korištene izvore. Nadalje su se ispitali razlozi i relativna čestina korištenja plagijata te mjera korištenja tuđih radova bez navođenja izvora.

Slika 4. Studentska upoznatost s terminom plagiranje

Prije samog ispitivanja o korištenju plagijata, bilo je potrebno ispitati upoznatost studenata s terminom plagiranje. Većini studenata je ovaj termin bio od prije poznat i u skladu

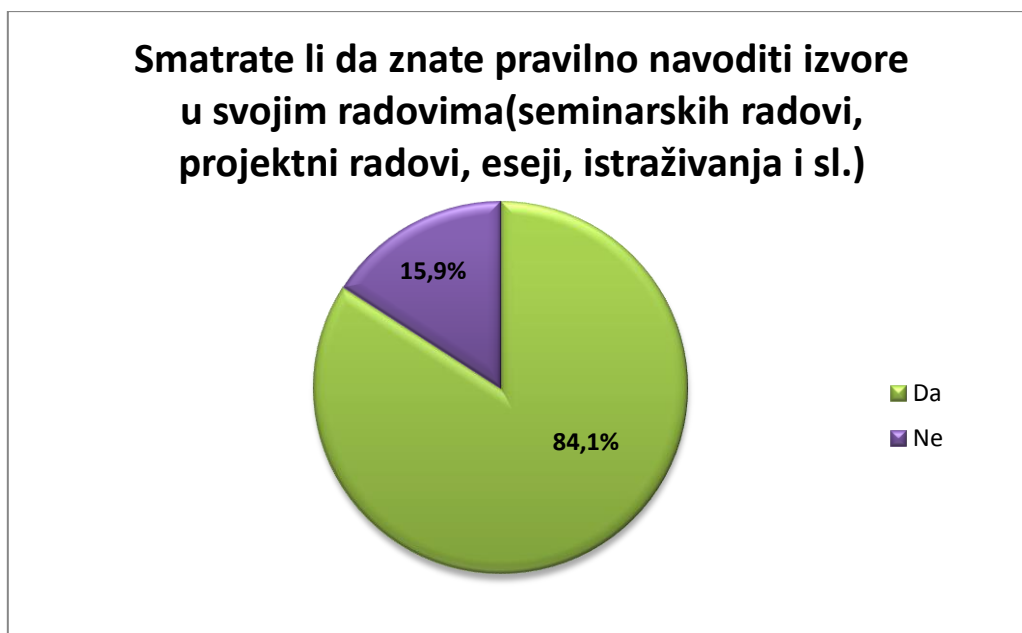
s time 42,8% studenata je odgovorilo kako su u potpunosti upoznati s terminom plagiranje, dok je njih 47,6% odgovorilo da im je termin poznat. Njih 6,9% izjasnilo se kako im je termin plagiranje niti poznat niti nepoznat dok je tek 2,7% studenata na pitanje koliko su upoznati s terminom plagiranje odgovorilo da im je termin u potpunosti nepoznat. Iz ovog pitanja možemo zaključiti da je velika većina ispitanih studenata upoznata s terminom plagiranje.

Slika 5. Plagijati prema mišljenju studenata

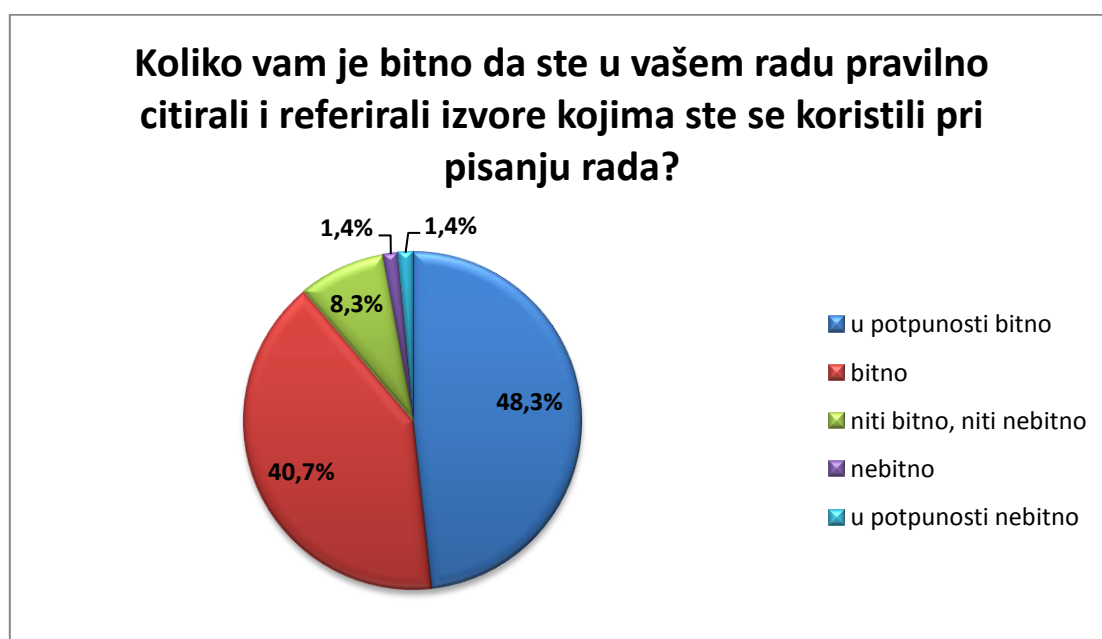
U sljedećem pitanju studentima je bilo ponuđeno više primjera nepravilnog pisanja radova te se od njih tražilo da zaokruže sve one za koje smatraju da su plagijati. Svi ponuđeni primjeri su definirani kao plagijati prema sustavu za otkrivanje plagijata „Turnitin“ (URL 7), te su rezultati ovog pitanja bili i više nego zanimljivi. Naime, od 145 ispitanih studenata, 99,3% (144 studenta) smatra da je plagijat „prepisivanje tuđeg teksta od riječi do riječi i predstavljanje kao vlastitog rada“. Za sljedeći primjer, „rad koji sadrži, bez izmjena, značajne dijelove tuđeg teksta iz jednog izvora bez navođenja reference (citiranja)“, 95,2% studenata (njih 138), smatra da također predstavlja plagijat. Za treći ponuđeni primjer, „u radu su promijenjene ključne riječi i fraze, ali je zadržan osnovni sadržaj originalnog teksta“, samo 53,8% studenata smatra da je plagijat (78 studenata), dok za četvrti primjer, „parafraziranje iz drugih izvora i sadržaj vlastitog rada neprimjetno su uklopljeni u jednu cjelinu“, tek 37,2% odnosno 54 studenta smatra da se radi o plagijatu. Sljedeći primjer, „uzimanje dijelova svog ranijeg rada bez navođenja citata“ 37,9% studenata smatra plagijatom (55 studenata). Za

primjer „rad na bazi kombiniranja teksta s navedenim izvorima s prepisanim tekstom bez citiranja“, 75,9% ispitanih smatra da se radi o plagijatu (110 studenata). Sedmi ponuđeni primjer „rad predstavlja mješavinu kopiranog teksta iz nekoliko izvora, bez odgovarajućeg citiranja“, 82,8% studenata smatra plagijatom (120 ispitanih). Za idući primjer, „rad sadrži citate s nepostojećim ili netočnim informacijama o njegovim izvorima“ tek 69,7% ispitanih smatra da se radi o plagijatu. Pretposljednji ponuđeni primjer, „rad sadrži pravilno citiranje, ali ne sadrži gotovo nikakvo originalno djelo“, samo 22,1% odnosno 32 studenta smatraju plagijatom. Posljednji primjer, „rad sadrži pravilno citiranje, ali se kompletno oslanja previše blisko na originalni tekst i/ili strukturu, odnosno stil teksta“, tek 22,8% ispitanih smatra plagijatom (33 studenta). U ovom pitanju kao posljednji odgovor bila je ponuđena opcija „ostalo“ koju je iskoristilo 2,1% ispitanika (3 studenta). Jedan od njih smatra kako se „danas sve može smatrati plagiranjem, samo je neko plagiranje „kamufilirano“ a neko ne“. S obzirom na zanimljive rezultate ovog pitanja, možemo zaključiti kako većina studenata može prepoznati plagirani rad, međutim, kako sve ponuđene tvrdnje predstavljaju plagijat prema sustavu za otkrivanje plagijata „TurnitIn“, možemo zaključiti kako su studenti u najvećem postotku odabrali one „očite“ primjere plagiranja tzv. „copy-paste“ tehniku, dok one „bolje“, možemo reći prikrivene primjere plagiranja nisu prepoznali. Od ukupno ispitanih, samo je njih 10,34% odnosno 15 ispitanika sve ponuđene primjere označilo kao plagijate i s time možemo potvrditi prethodni zaključak.

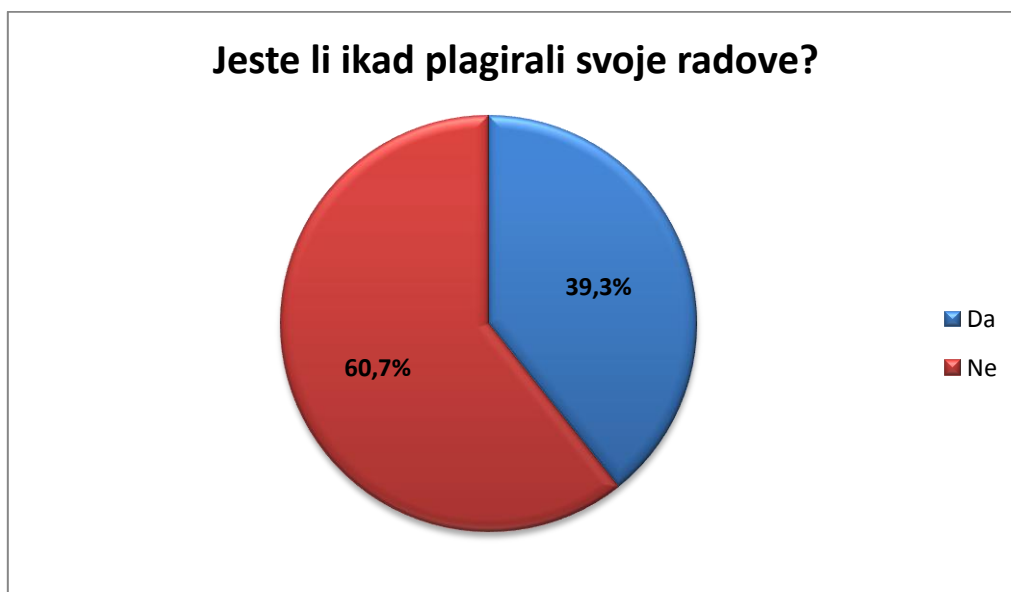
Slika 6. Studentska samoprocjena o pravilnom navođenju izvora u svojim radovima

U sljedećem pitanju od studenata se tražilo da odgovore na pitanje smatraju li da znaju pravilno navoditi izvore u svojim radovima, poput seminarskih i projektnih radova, eseja, raznim istraživanjima i sl. Njih 84,1% odgovorilo je DA, odnosno da znaju pravilno navoditi izvore u svojim radovima, dok je 15,9% ispitanih odgovorilo NE. Premda velika većina smatra su upoznati s pravilima navođenja izvora te da će u svojim radovima znati pravilno navesti izvore kojima su se koristili pri izradi radova, postavlja se pitanje zašto 15,9% studenata, što nije zanemarivi postotak, smatra da ne zna pravilno navoditi izvore u svojim radovima.

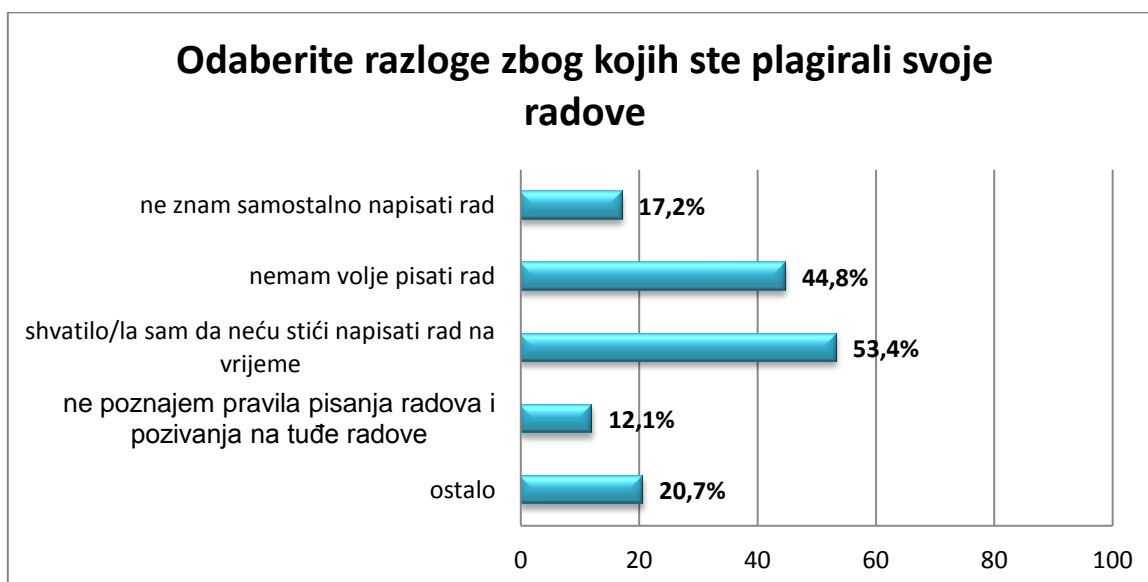
Slika 7. Važnost pravilnog navođenja izvora u studentskim radovima

Cilj sljedećeg pitanja bio je otkriti koliko je studentima bitno da su u svojim radovima pravilno naveli sve izvore koje su koristili pri njihovoj izradi. Od ukupno ispitanih, za 48,3% studenata ova je stavka u potpunosti bitna, a slijedi ih ostatak od 40,7% studenata kojima je također bitno da u svojim radovima pravilno navode izvore. 8,3% ispitanika se izjasnilo kako im je pravilno navođenje niti bitno, niti nebitno, dok 2,8% ispitanih ovu stavku smatra nebitnom ili u potpunosti nebitnom. Premda veliki postotak ispitanih razumije koliko je važno pravilno navoditi izvore u svojim radovima, potrebno je i dalje raditi na osvješćivanju studenata o ovom problemu s obzirom na to da još uvijek postoje studenti koji ne shvaćaju važnost pravilnog navođenja informacijskih izvora u svojim radovima.

Slika 8. Plagiranje radova

Nakon što smo utvrdili razumiju li studenti što je to plagiranje, postavljeno je ključno pitanje ove ankete, a to je jesu li studenti ikada plagirali svoje radove. Njih 39,3% odgovorilo je potvrdno, odnosno DA, dok je većina, njih 60,7% odgovorila NE. Premda većina ispitanika ne plagira svoje radove, razlika između ova dva odgovora je tek 10,7% te je rezultat od 39,3% onih koji plagiraju svoje radove veliki postotak te su ispitanici skoro pa ravnomjerno podijeljeni na „plagijatore“ i „neplagijatore“.

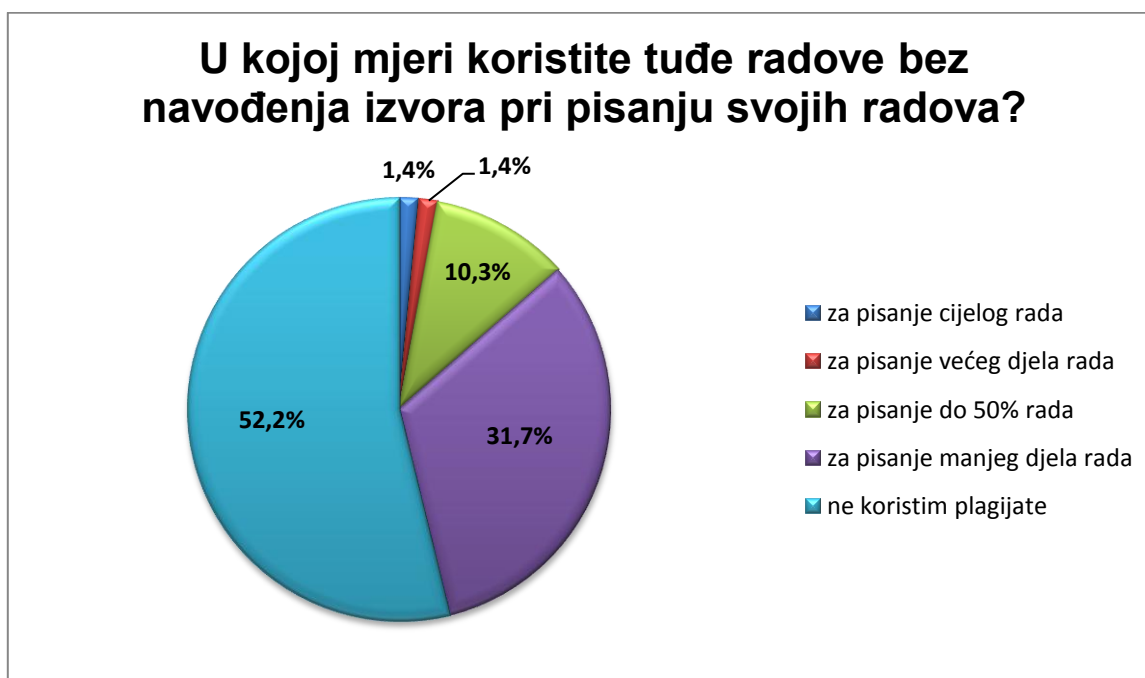
Slika 9. Razlozi plagiranja radova

U sljedećem pitanju bilo je potrebno otkriti razloge plagiranja radova, a na to pitanje su odgovarali samo studenti koji su u prethodnom pitanju potvrdno odgovorili. Od 58 ispitanika, njih 53,4% kao razlog plagiranja radova odabralo je tvrdnju „shvatio/la sam da neću stići napisati rad na vrijeme“. Sljedeći odgovor s najvećim postotkom bio je „nemam volje pisati rad“ od čak 44,8%. Njih 17,2% izjasnilo se da „ne znaju samostalno napisati rad“, dok je 12,1% ispitanih odgovorilo da „ne poznaju pravila pisanja radova i pozivanja na tuđe radove“. Pod opcijom „ostalo“, 20,7% ispitanih navelo je svoje razloge koji nisu bili među ponuđenima, od kojih valja istaknuti nekolicinu. Većina ispitanika navodi kako su radove plagirali na preddiplomskim godinama studija, posebice na 1. i 2. godini zato što nisu znali kako se pišu seminarski radovi, nisu bili upoznati s terminom plagiranje kao niti s ispravnim načinima citiranja i parafraziranja. Ostali navode kako seminarima ne pridaju velika značenja kada se radi o kolegijima koji „nemaju smisla“, posebice ako se radi o zadovoljavanju forme, odnosno kada profesori ne pregledavaju radove te se tada posluže plagiranjem kako bi si olakšali. Neki od ispitanika plagiranju radove jer smatraju da „njihove rečenice ne bi bile tako dobro sastavljene“, neki ih koriste kao „bazu za razvijanje ideja“, dok neki za zadatke na stranom jeziku: „radilo se o domaćem uratku na stranom jeziku iz lektire, te sam se zbog nedovoljnog poznavanja tog stranog jezika poslužila radovima na internetu. Cijeli rad nije bio prepisan, samo jedan manji dio koji sam iskoristila kao uvod, ali svejedno sam završila na etičkom sudu i s upozorenjem.“

Slika 10. Relativna čestina plagiranja radova

Pretposljednje pitanje drugog dijela ankete odnosilo se na relativnu čestinu korištenja plagiranja radova na kojeg su odgovarali svi ispitanici. Njih 53,1% odgovorilo je da nikad ne plagira svoje radove, 22,1% ispitanika rijetko koristi plagiranje pri pisanju radova, 18,6% studenata ponekad plagira svoje radove dok 4,1% ispitanih često, a 2,1% uvijek plagira svoje radove. Premda više od polovice ispitanih ne koristi plagijate, zbrojeni postotak ostalih odgovora studenata koji se rijetko, ponekad, često ili uvijek koriste plagiranjem pri pisanju svojih radova iznosi 46,9%, iz čega opet možemo vidjeti kako su studenti skoro pa ravnomjerno podijeljeni kada se radi o relativnoj čestini korištenja plagijata.

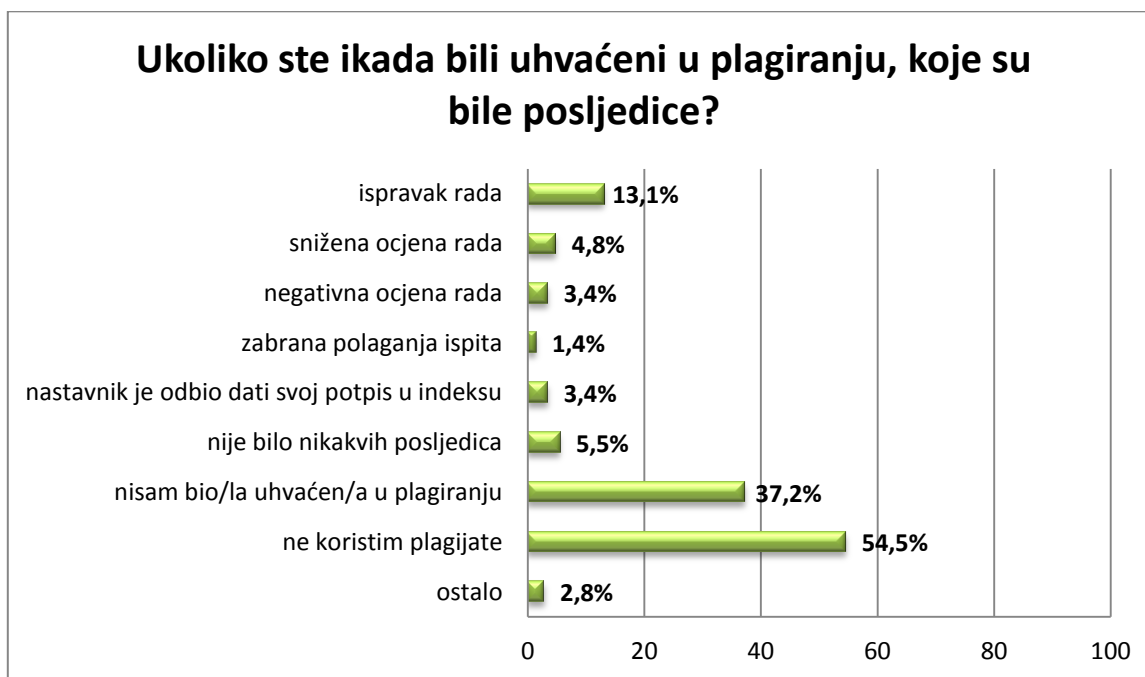

Slika 11. Mjera korištenja tuđih radova za pisanje vlastitih

U posljednjem pitanju drugog dijela ankete htjelo se saznati u kojoj mjeri studenti koriste tuđe radove bez navođenja izvora pri pisanju svojih radova, na što 52,2% ispitanih odgovara da ne koristi plagijate, 31,7% ispitanih koristi tuđe radove za pisanje manjeg djela rada, 10,3% za pisanje do 50% rada, a 1,4% za pisanje većeg djela rada kao i za pisanje cijeloga rada. Premda većina ispitanika koja plagira radove plagira manji dio ili do 50% svoga rada, to i dalje predstavlja akademsko nepoštenje te se ne smije zanemariti. Potrebno je iskorijeniti plagiranje radova obukom i/ili određenim sankcijama kako bi se studente osvijestilo o tome da je korištenje tuđih radova bez navođenja literature i za samo par rečenica i dalje plagijat.

4.2. Posljedice i moralna ispravnost korištenja plagijata

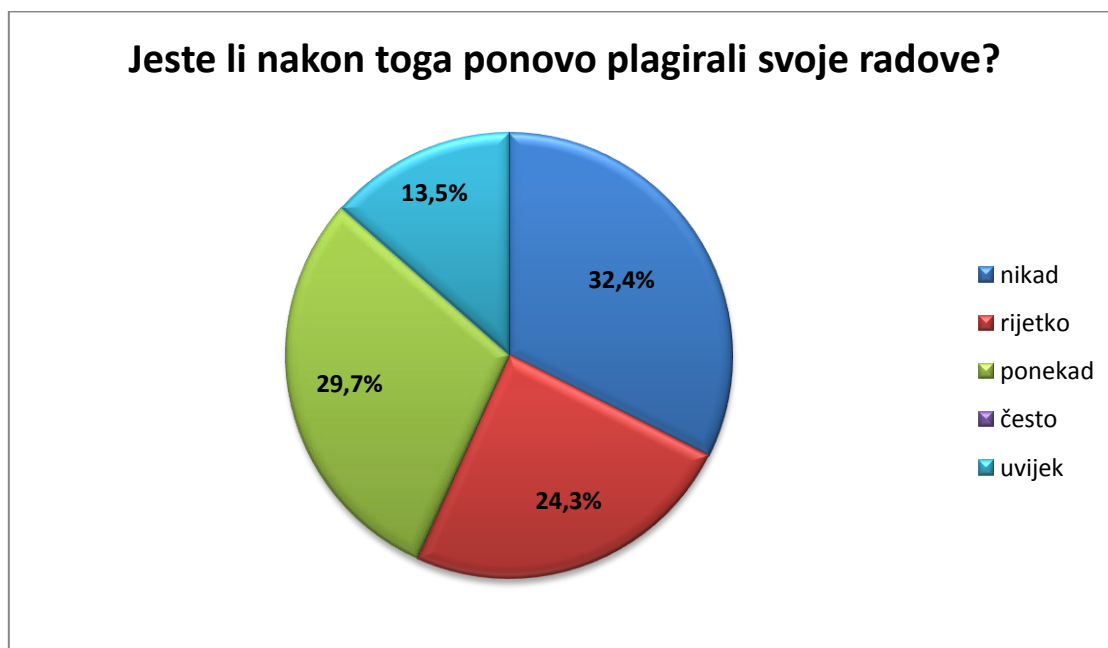
U trećem dijelu ankete ispitane su posljedice i moralna ispravnost korištenja plagijata. Također je ispitano jesu li studenti prethodno uhvaćeni u plagiranju ponovo plagirali svoje radove te smatraju li da im je korištenje plagijata pomoglo ostvariti bolje ocjene njihovih radova.

Slika 12. Posljedice plagiranja studentskih radova

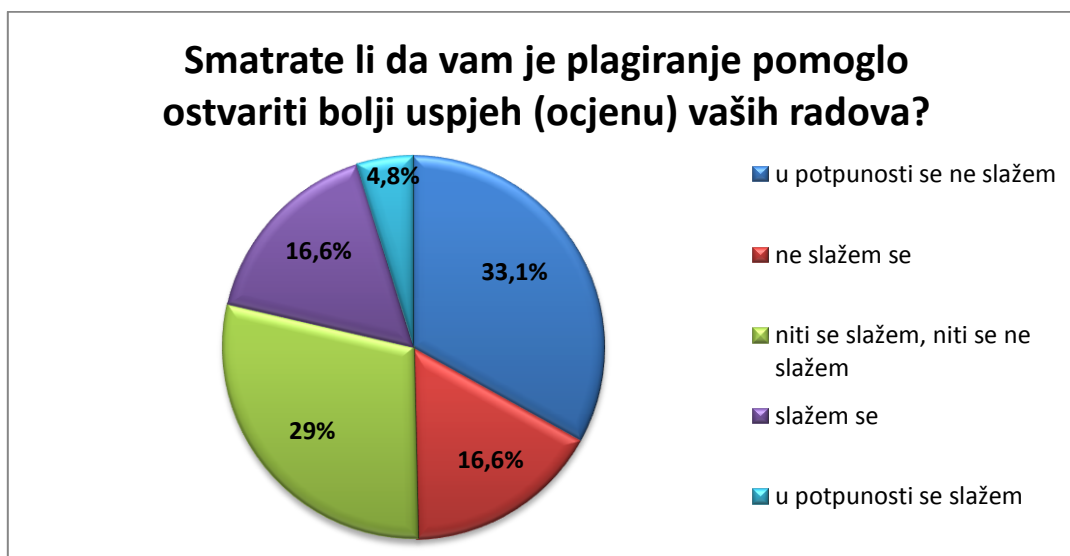
Ovim pitanjem ispitane su posljedice s kojima su se susreli studenti koji su plagirali svoje radove odnosno je li posljedica uopće bilo. Najveći postotak ispitanih, njih 54,3% ne koristi plagijate, međutim 37,2% studenata nisu bili uhvaćeni u plagiranju i samim time nisu snosili nikakve posljedice. Od ostalih ispitanika koji su za vrijeme svoga studija ipak bili uhvaćeni u plagiranju radova, najčešća posljedica bila je ispravak rada (13,1%), zatim 5,5% ispitanih navodi kako nije bilo nikakvih posljedica, a 4,8% studenata kao posljedicu plagiranja svojih radova navodi sniženu ocjenu rada, dok 3,4% ispitanih studenata dobilo je negativnu ocjenu. Također, u slučaju 3,4% ispitanih, nastavnik je odbio dati svoj potpis u indeksu. Najmanji broj ispitanih, 1,4%, kao posljedicu navodi zabranu polaganja ispita. Pod opcijom „ostalo“, neki od ispitanika (2,8%) navode posljedice poput upozorenja od strane Etičkog odbora kao i pisanje dodatnog kaznenog seminara. Iz ovih rezultata možemo vidjeti kako najveći postotak onih koji plagiraju svoje radove nisu snosili nikakve posljedice zato što

nikad nisu bili uhvaćeni u plagiranju. Postavlja se pitanje, radi li se u tom slučaju o pogreški nastavnika koji nije prepoznao plagijat ili o snalažljivosti studenata?

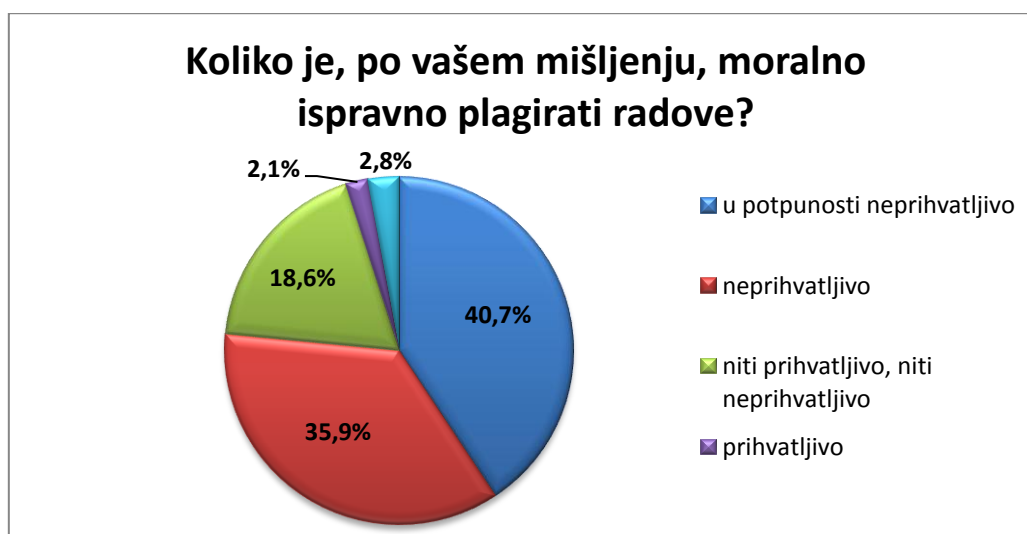
Slika 13. Ponovo plagiranje radova nakon određenih posljedica

Sljedeće pitanje rješavali su samo ispitanici koji su bili uhvaćeni u plagiranju i za to snosili posljedice (37 ispitanika). Htjelo se istražiti jesu li i nakon što su bili uhvaćeni u plagiranju i dalje nastavili plagirati svoje radove. Njih 32,4% izjasnilo se da nakon toga više nikad nisu plagirali svoje radove, a 23,4% ispitanih to čini rijetko. 29,7% studenata ponekad ponovo plagira svoje radove, dok je 13,5% studenata uhvaćenih u plagiranju i dalje nastavilo istim načinom pisati svoje radove te su za ovo pitanje odabrali opciju „uvijek“. Iz dobivenih rezultata možemo zaključiti kako je većina studenata uhvaćenih u plagiranju nakon toga barem jednom ponovo plagirala svoj rad. Postavlja se pitanje zašto? Možda kazne nisu dovoljno stroge, možda nastavnici dovoljno ne provjeravaju radove studenata, a možda studenti i dalje nisu dovoljno upoznati s pravilnim navođenjem korištene literature u svojim radovima.

Slika 14. Studentska samoprocjena o koristi plagiranja

Sljedećim anketnim pitanjem bilo je zanimljivo otkriti smatraju li studenti da im je plagiranje radova pomoglo ostvariti bolji uspjeh odnosno da su tako uspjeli dobiti bolju ocjenu iz njihovih radova. 49,7% ispitanih se u potpunosti ne slaže ili ne slaže s ovom tvrdnjom. Od ostalih ispitanika, njih 29% se niti slaže, niti ne slaže s ovom tvrdnjom, dok se njih 16,6% slaže da im je plagiranje pomoglo ostvariti bolji uspjeh, kao i 4,8% ispitanih koji se u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom. Premda je polovica ispitanika svjesna da im plagiranje ne pomaže u ostvariti bolju ocjenu, studenti i dalje koriste tuđe radove bez odgovarajućeg navođenja izvora. Potrebno je studente dodatno obrazovati o pisanju radova kako bi shvatili da vlastitim trudom mogu napisati svoj rad i ostvariti veću ocjenu te da ne moraju posezati za tuđim radovima koji su stručnije napisani, kopirati riječi i predstavljati ih kao svoje.

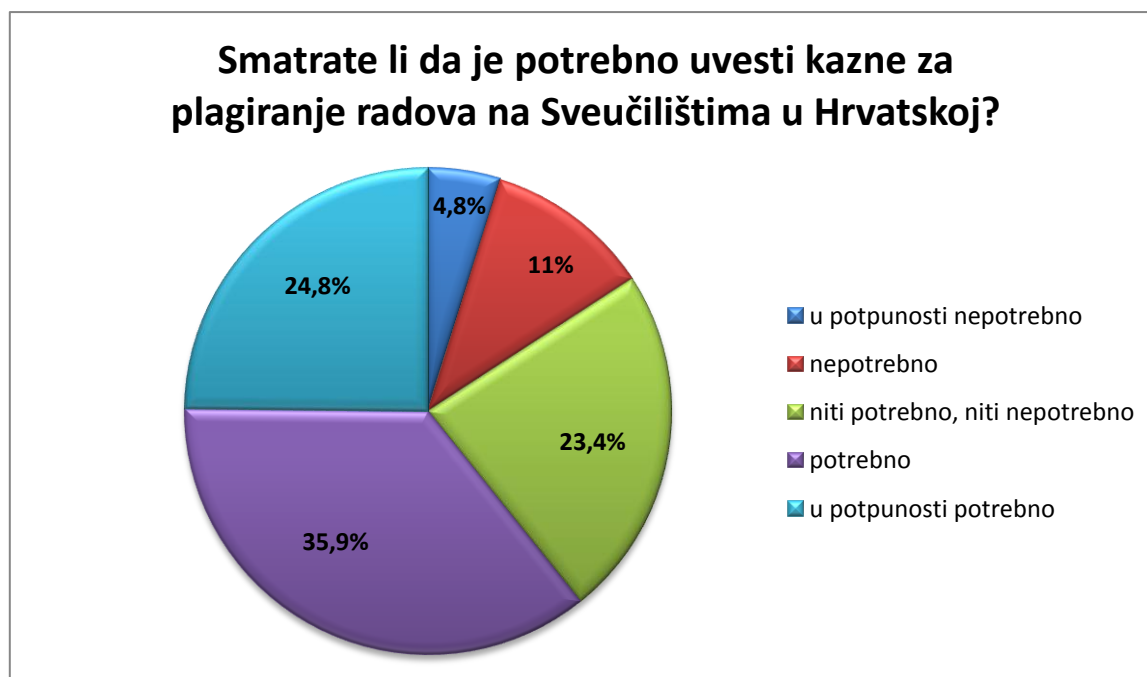

Slika 15. Moralna ispravnost plagiranja radova

U posljednjem pitanju trećeg djela ankete od studenata se tražilo da se izjasne smatraju li da je plagiranje radova moralno prihvatljivo. Ukupno 40,7% ispitanih smatra da je plagiranje seminarskih radova, projektnih radova, eseja, istraživanja i sl. u potpunosti neprihvatljivo, dok 35,9% njih smatra da je neprihvatljivo. Nadalje, za 18,6% ispitanih plagiranje radova je niti prihvatljivo, niti neprihvatljivo, dok je za 2,1% studenata plagiranje prihvatljivo. Samo 2,8% ispitanika smatra da je u potpunosti prihvatljivo plagirati svoje radove. U prvom dijelu ankete 60,7% studenata se izjasnilo da ne plagira svoje radove, međutim u ovom pitanju samo 40,7% njih smatra da je plagiranje u potpunosti neprihvatljivo. Smatraju li studenti plagiranje donekle moralno ispravnim, ali ih je osobno strah plagirati rad?

4.3. Redukcija plagiranja radova na Sveučilištu u Zadru

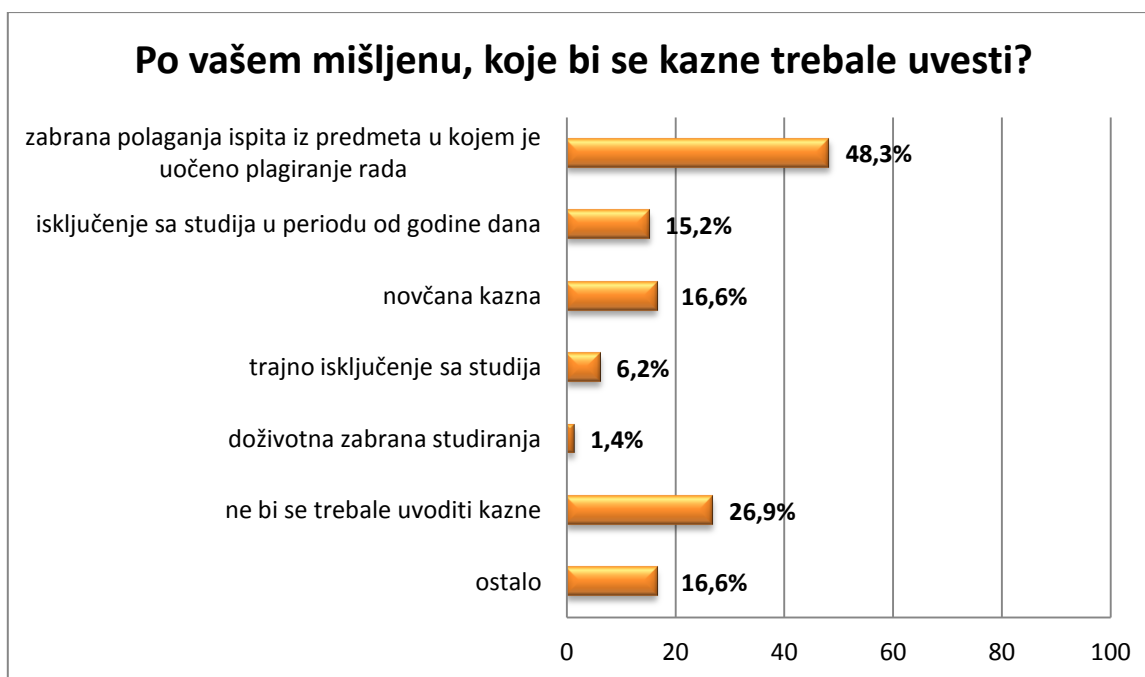
Posljednji dio ankete odnosio se na redukciju plagiranja radova na Sveučilištu u Zadru. Osim uvođenja kazni, ispitala se upoznatost studenata s programom „Turnitin“ te je li potrebno uvesti dodatnu obuku o pravilnom pisanju radova na Sveučilištu u Zadru.

Slika 16. Uvođenje kazni za plagiranje radova na Sveučilištima u Hrvatskoj

Ispitanicima je postavljeno pitanje koje se odnosilo na uvođenje kazni za plagiranje radova na Sveučilištima u Hrvatskoj. Njih 4,8% smatra da je uvođenje kazni u potpunosti nepotrebno, dok 11% također smatra da su kazne nepotrebne. 23,4% studenata uvođenje kazni

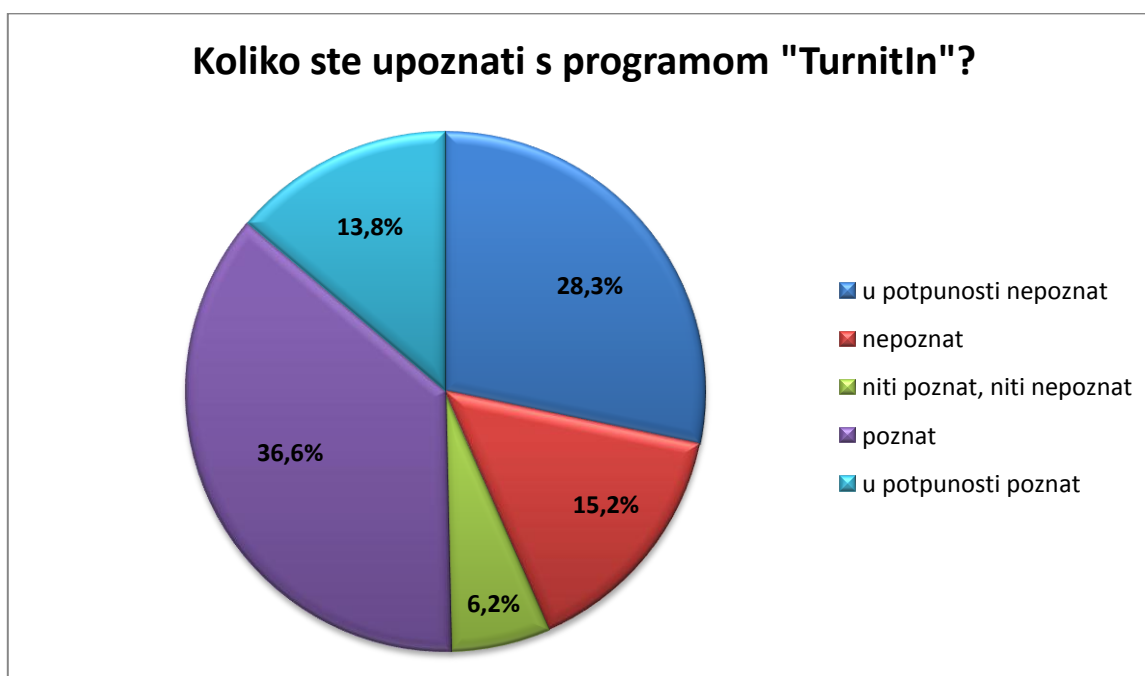
na Sveučilištima u Hrvatskoj smatra niti potrebnim, niti nepotrebnim, a 35,9% ispitanih smatra da je potrebno uvesti kazne. Samo 24,8% ispitanika smatra uvođenje kazni za plagiranje radova na Sveučilištima u Hrvatskoj u potpunosti potrebnim. Iz rezultata možemo zaključiti kako se većina ispitanih studenata slaže s uvođenjem kazni za plagiranje radova i smatra da su kazne potrebne.

Slika 17. Vrste kazni za plagiranje radova

Iduće pitanje se nadovezalo na prethodno, a od studenata se tražilo da odaberu koje kazne bi se trebale uvesti za plagiranje radova. Od ponuđenih odgovora, najveći postotak ispitanih (48,3%) odgovorio je kako bi se za kaznu trebala uvesti zabranu polaganja ispita iz predmeta u kojem je uočeno plagiranje rada. Drugi odgovor s najvećim postotkom bio je novčana kazna (16,6%), dok 15,2% ispitanih kao odgovarajuću kaznu za plagiranje radova vidi isključenje sa studija u periodu od godine dana. Samo 6,2% studenata smatra da bi se studente koji plagiraju radove trebalo trajno isključiti sa studija, a 1,4% ispitanih bi kao kaznu uvelo doživotnu zabranu studiranja. Ostali ispitanici (26,9%) smatraju da se kazne za plagiranje ne bi trebale uvesti, dok u prethodnom pitanju samo njih 15,8% ne bi uvelo kazne. Pod opcijom „ostalo“ koju je iskoristilo 16,6% ispitanika, studenti navode kako kazna ovisi o vrsti rada, tako bi studenti koji su plagirali svoj rad za kaznu trebali ispraviti taj rad dok on ne bi odgovarao standardima, ili uz ispravak rada, napisati još jedan dodatni kazneni seminar koji bi služio kao vrsta opomene da se plagiranje više ne ponovi. Kao temu dodatnog seminara ispitanici predlažu „Uzroke i posljedice plagiranja radova“ uz prezentiranje

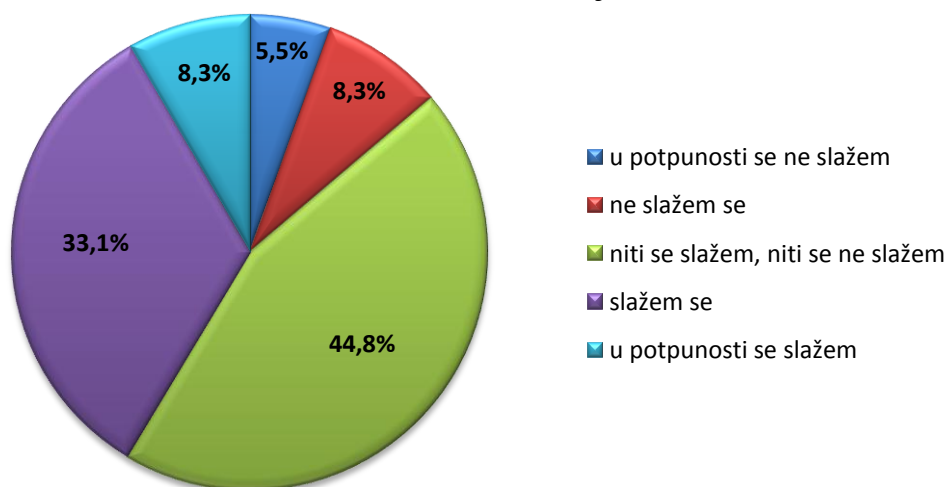
seminara pred kolegama kako bi svi bili svjesni posljedica. Ukoliko studenti plagiraju i dodatni ili svoj ispravljeni rad, kao kazna bi se trebala uvesti suspenzija ili nemogućnost polaganja ispita. Ovo se odnosilo na plagiranje seminarskih radova, a ukoliko se radi o plagiranju završnih, diplomskih ili doktorskih radova, ispitanici smatraju da bi se trebale uvesti rigoroznije mjere poput oduzimanja titule, zabrana studiranja u trajanju od pet godina, vraćanje dobivenih novčanih poticaja te poništavanje svih položenih kolegija. Ostali smatraju da se studente ne bi trebalo kažnjavati, jer je potpora bolji način buđenja svijesti od kazne, a pošto se kroz studij uči, treba vremena da se i važnost ne - plagiranja nauči. Iz tog razloga bi se studente trebalo uputiti na pravi put, objašnjavajući im na koji način pisati radove. Ističe se i uloga nastavnika koji bi trebao uočiti plagijat i zadati novi zadatak studentu, stoga bi se studentima isplatilo napisati kvalitetan rad iz prvog pokušaja.

Slika 18. Studentska upoznatost s programom „Turnitin“

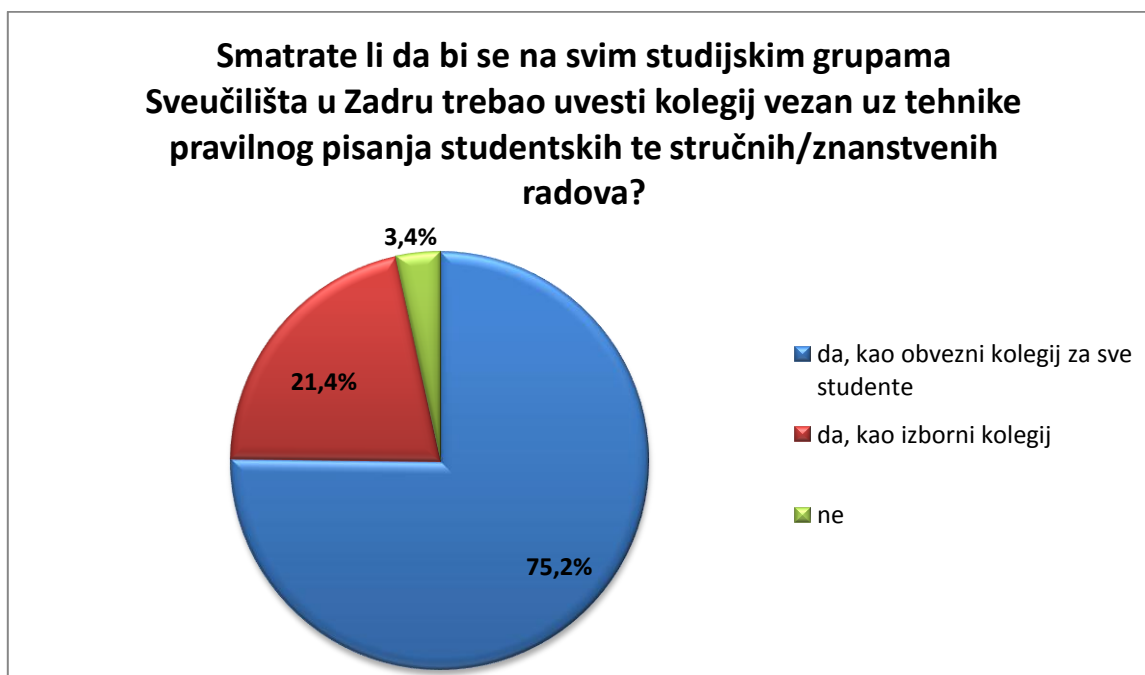
U sljedećem pitanju ispitivala se upoznatost studenata s programom „Turnitin“, sustavom za otkrivanje plagijata. 28,3% ispitanih odgovorilo je kako im je ovaj program u potpunosti nepoznat, kao i 15,2% kojima je nepoznat. Nadalje, za 6,2% ispitanih ovaj program je niti poznat, niti nepoznat. Najveći postotak, 36,6% ovaj program smatra poznatim, dok 13,8% ispitanih u potpunosti poznaje ovaj program. Kada zbrojimo postotke pod odgovorima poznat i u potpunosti poznat, možemo vidjeti kako je 50,4% ispitanih do sada čulo ili se čak koristilo ovim programom.

Smatrate li da će se korištenjem programa "Turnitin" smanjiti plagiranje radova na Sveučilištima u Hrvatskoj?

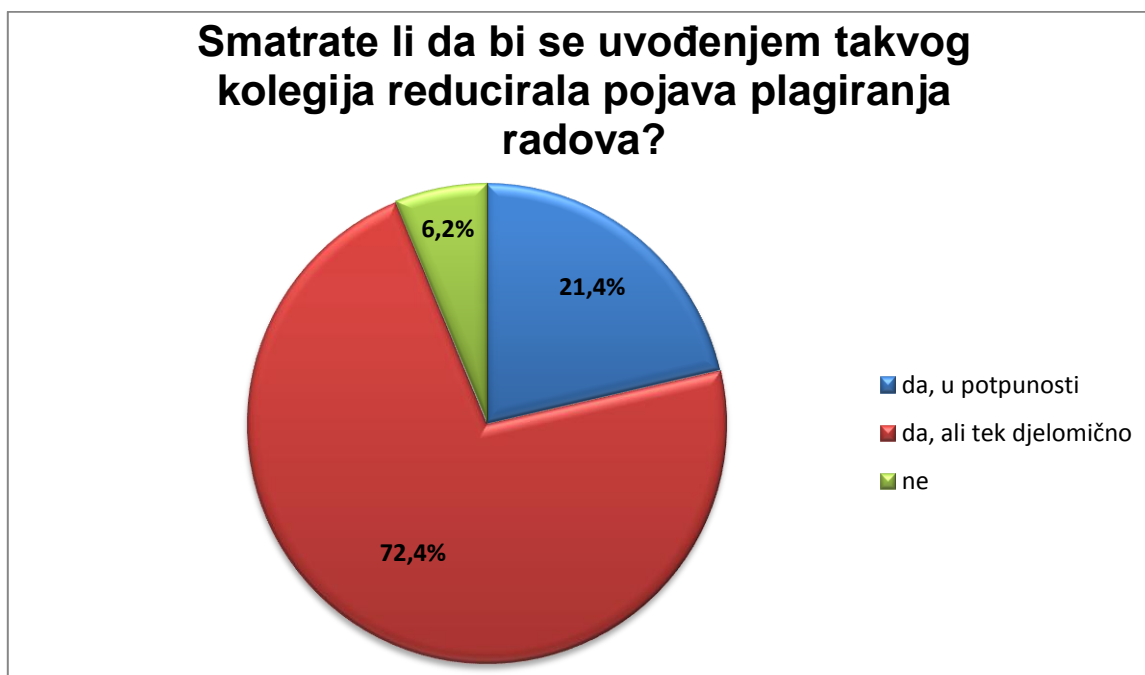
Slika 19. Uspješnost programa „Turnitin“

Nakon upoznatosti, bilo je potrebno ispitati stav studenata prema ovom računalnom programu, odnosno slažu li se da će se korištenjem ovog programa smanjiti plagiranje radova na Sveučilištima u Hrvatskoj. Od ukupno ispitanih, 5,5% se u potpunosti ne slaže s tim da će se korištenjem programa „Turnitin“ smanjiti plagiranje radova, a 8,3% se ne slaže s ovom tvrdnjom. Najveći postotak, njih 44,8% odgovorilo je da se niti slaže, niti ne slaže, dok se 33,1% slaže da će se smanjiti plagiranje radova uz pomoć ovog programa. Samo 8,3% studenata se u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom. Moguće je zaključiti da najveći postotak ispitanih studenta nije siguran u djelotvornost ovoga programa.

Slika 20. Uvođenje kolegija vezanog uz tehnike pravilnog pisanja radova na Sveučilištu u Zadru

Zadnji dio četvrtog djela ankete odnosio se na uvođenje kolegija na svim studijskim grupama Sveučilišta u Zadru, koji bi studente educirao o pravilnom pisanju studentskih te znanstvenih i stručnih radova. Velika većina, 75,2% ispitanih smatra da bi se takav kolegij trebao uvesti te da bi trebao biti obvezan za sve studente, dok 21,4% također priželjkuje uvođenje takvog kolegija, međutim samo kao izbornog. Samo 3,4% studenata smatra da se takav kolegij ne bi trebao uvoditi. Zbrojeni rezultati pokazuju kako 96,6% studenata pozdravlja ideju o uvođenju ovakvog kolegija, neki kao obveznog, neki kao izbornog. Može se zaključiti kako studenti vjeruju da bi takav kolegij bio od velike koristi studentima koji bi se mogli dodatno educirati i naučiti pravilno pisati svoje radove.

Slika 21. Korisnost uvođenja kolegija

Uvođenjem takvog kolegija, 21,4% ispitanih smatra da bi se pojava plagiranja radova u potpunosti reducirala tj. iskorijenila, dok se 72,4% studenata slaže da bi se plagiranje radova reduciralo, međutim, tek djelomično. Samo 6,2% ispitanika smatra da se uvođenjem ovakvog kolegija ne bi reduciralo plagiranje radova na Sveučilištu u Zadru. Zbrojeni rezultati potvrdnih odgovora pokazuju kako 93,8% ispitanika smatra da bi se plagiranje djelomično ili u potpunosti reduciralo kada bi se uveo takav kolegij.

U posljednjem pitanju ankete, ispitanici su trebali ukratko objasniti svoj prethodni odgovor. Na ovo pitanje odgovorilo je ukupno 62% ispitanika od čega je 60% valjanih odgovora. U nastavku su prikazani neki od najzanimljivijih odgovora.

„Neki studenti niti na 5. godini studija ne znaju pravilno citirati/parafrazirati tuđe izvore tako da, iako imaju najbolje namjere, nesvjesno - iz neznanja, plagiraju; ostali su samo lijeni razmišljati vlastitom glavom i na taj se način žele u što kraćem vremenu "riješiti" rada, po mogućnosti, sa što boljim uspjehom omalovažavajući pritom one studente koji se zaista trude pisati radove prema pravilima. Stoga, uvođenje obveznog kolegija -DA, jer profesori ne bi smjeli dopustiti da ih student na petoj godini pita za pojašnjenje o tome kako se piše seminarski/stručni/znanstveni rad pa se to može smatrati i njihovim propustom. Nakon uvođenja tog obveznog kolegija, odgovornost za plagiranje je u potpunosti "na" studentu pa stoga smatram da bi i kazne mogle biti strože.“

„Mnogo profesora zahtjeva različite načine citiranja i stilove navođenja što često buni studente i više ne znaju kako treba što navoditi, odnosno miješaju im se stilovi te zbog toga često kombiniraju više vrsta navođenja jer nisu sigurni koji je točan tj. kojeg profesor traži. Uvođenjem ovakvog kolegija studenti bi bolje znali citirati i vjerujem da bi se smanjilo plagiranje. Međutim uvijek će biti i onih koji će ići linijom manjeg otpora i plagirati radove.“

„Smatram da nije moguće u kratkom vremenu promijeniti loše navike, ali uvođenjem višegodišnjih zabrana studiranja, novčanih kazni i kolegija koji bi studente upoznali s pravilnim pisanjem seminarskih i ostalih radova smanjila bi se motivacija za plagiranje. Veliku krivnju za cijelu situaciju snose i srednje škole koje ne motiviraju učenike na samostalan i originalan rad. Učenici su ondje uglavnom slijepi konzumenti sadržaja i dobivaju ocjene koje nisu pravi odraz njihova znanja. Velik broj učenika zbog takvog pristupa dolazi na studij nespreman za postavljene zahtjeve.“

„Odgovorio sam "da, djelomično" jer mislim da je nemoguće u potpunosti iskorijeniti bilo koju pojavu pa tako i plagiranje, ali smatram da bi jedan takav kolegij bio od značajnog utjecaja na reduciranje plagijatorstva na minimalnu razinu. P.S. Program „Turnitin“ je u velikoj mjeri nedorađen, neprilagođen i kupljen je bez javne diskusije. Ima puno mana (ne mogu ih sve sad nabrajati i elaborirati) i mislim da bi se trebao dopustiti pristup i studentima.“

„Djelomično, zato što je katkad teško razlučiti vlastite misli od izvorne jer ima dosta zajedničkih ideja ili nešto što je jednostavno opće, pa je isto tako teško to kod nekoga provjeriti. Provjera plagijata kao i podučavanje da se ne pišu plagijati je do neke mjere podložno fleksibilnosti iz prethodno navedena razloga. Uz to, ako je obavezni kolegij- možda to odsluša netko tko će samo to odslušati, bez da uistinu upije poruku da ne smije plagirati radove. Međutim, mislim da je bolje imati obavezni kolegij o akademskom poštenju nego izborni jer se time, čini mi se, ipak dopire do većeg broja ljudi nego kao s izbornim. Mislim da bi studente također trebalo više poticati na pisanje radova tijekom studija i to radova za objavljivanje, uz mentorstvo i korištenje ne samo domaćih već i stranih izvora jer mi se čini da će se na taj način studenti najbolje „ispraksirati“ za akademsko poštenje.“

„Današnjim studentima je potrebno uvesti obavezni kolegij Informacijske pismenosti u prvom semestru na prvoj godini preddiplomskog. Studenti upisuju faks bez prethodnog znanja

i vještina pisanja seminarskih radova i pravilnog citiranja. Vrlo je važno da sveučilišta podupiru podučavanja informacijskog pismenosti.“

„Studenti bi više naučili o samome pisanju seminarskih/završnih/diplomskih radova te time i poboljšali kvalitetu samog pisanja pri čemu bi se, dakako, smanjila vjerojatnost plagiranja. Većina studenata nema ni razvijenu svijest o mogućem plagiranju jer se ne susreću u prijašnjem školovanju s time. Također, ni profesori ne ukazuju na moguće pogreške prilikom pisanja, a ni na mogući plagijat. U potpunosti se slažem s uvođenjem ovakvih kolegija iako već postoje inačice srodnih no prije svega to su izborni kolegiji. Potrebno je što više informacija studentima o ovome i to što prije!“

„Neke osobe bi svejedno nastavile tuđi rad predstavljati kao svoj jer je ovdje puno studenata koji studiraju ono što ih ne zanima i studij ne shvaćaju ozbiljno. Jednog dana neće moći "stati" iza svoje diplome, a opet će imati jednake šanse kao i mi koje zanima ono što smo upisali. Ono što im se ipak može dogoditi jest to, da će netko uočiti njihovo neznanje (dijelom zbog toga što nisu samostalno pisali radove i istraživali), ali će nažalost i one koji mogu stati iza svoje diplome krivo gledati zbog takvih osoba jer će vidjeti diplomu našeg sveučilišta i odmah će pretpostaviti da ni ta osoba nije kompetentna u određenom području jer je igrom slučaja prije upoznala osobu koja je za vrijeme studiranja plagirala. Plagijati tako utječu i na vrijedne i savjesne tj. studente u pravom smislu riječi. Zbog toga smatram da profesori ne smiju biti blagi kada je riječ o plagijatima, nego kao i na ostalim sveučilištima u svijetu ovako nešto trebalo bi kazniti izbacivanjem!“

„Ukoliko se uvede takav kolegij, studenti će se educirati zbog čega će dio njih od starta ispravno koristiti citate i parafraze i kombinirati navedeno s vlastitim/originalnim dijelom. Nažalost, dio njih će ići "linijom manjeg otpora" i plagirati - jer zašto ne? Nikada nisu bili kažnjeni za to. Nikad nisu razmišljali o tome kao o ozbiljnom činu ili intelektualnoj krađi. Dapače, vide da to prolazi (što na faksu - što u životu) pa se prestaju truditi - puno je lakše "kopi-pejstat" nečiji rad/riječi nego se potruditi i sam nešto napisati. Kada nema posljedica, nema ni korekcije ponašanja.“

„Uvijek će biti dana kada smo demotivirani i kada ćemo ideje potražiti u drugim radovima.“

„Na odjelu za anglistiku studentima na prvoj godini je organizirano predavanje o plagiranju koje nimalo nije među studentima smanjilo pojavu plagiranja radova.“

„Postoje studenti koji studiju pristupaju kao obvezi koju treba ispuniti i kriterijima koje treba zadovoljiti i koji diplomu pristupaju kao papiru koji će im poslužiti bez interesa za znanjem, tako da takvima nijedan kolegij neće pomoći“

„Nijedan kolegij ne može promijeniti studentovu odluku pri plagiranju. Mislim da je isključivo na njegovoj savjesti to što radi.“

„Plagiranje je dublji društveni problem u R. Hrvatskoj za čije iskorjenjivanje je potrebno ipak još nešto osim još jednoga kolegija.“

„Smatram da se ne bi u potpunosti reducirala pojava plagiranja radova zbog toga što neki studenti i dalje ne razmišljaju racionalno o tome i lakše im je preuzeti nečije ideje, nego se potruditi osmisliti vlastite.“

„Kada pišemo rad u zadnji čas, lakše je kopirati nešto da skupiš dovoljan broj stranica, nego proučavati literaturu i poštivati pravila citiranja.“

„Kada i saznaju pravila, studenti ih odluče mimoići onda kada ne idu u njihovu korist, zbog zatrpanosti obavezama i želje da se fakultet što prije završi, koja je često ispred želje da se studira kvalitetno.“

Iz navedenih, ali i ostalih odgovora na posljednje pitanje, možemo zaključiti kako se ispitanici u velikoj većini slažu da bi ovaj kolegij bilo potrebno uvesti te da bi on pozitivno utjecao na redukciju plagiranja radova. Postoji veliki broj studenata koji nesvjesno plagiraju svoje radove zato što ne poznaju pravila te bi se uvođenjem kolegija koji bi ih dodatno educirao o pravilnom pisanju radova vrlo vjerojatno smanjilo plagiranje, ali ne u potpunosti. Usprkos upoznatosti s pravilnim citiranjem i parafraziranjem te navođenjem literature, studenti koji svjesno plagiraju svoje radove će i dalje nastaviti plagirati jer su naučeni ići linijom manjeg otpora, neke kolegije smatraju nebitnima ili jednostavno studiraju ono što ih ne zanima.

5. ZAKLJUČAK

Zahvaljujući razvoju novih tehnologija i interneta, informacije su danas dostupnije više nego ikad. Radovi objavljeni na internetu služe nam da bi proširili svoja znanja, međutim postoje oni koji će često zloupotrijebiti tuđi trud i rad. Ovim istraživanjem nastojalo se dobiti što bolji uvid u problem plagiranja studentskih radova te saznati zašto i u kolikoj mjeri studenti plagiraju svoje radove. Čak 39,3% ispitanika je priznalo da plagira svoje radove što je potvrdilo početnu teoriju da plagijati postaju skoro pa sastavni dio školovanja i sve veći problem obrazovnog sustava. Kao najčešći razlog plagiranja radova ispitanici navode kako nemaju volje pisati rad (44,8%) ili su shvatili da neće stići napisati rad na vrijeme (53,5%). Poražavajući je podatak što 37,2% ispitanika koji plagiraju radove nikada nisu bili uhvaćeni u plagiranju i samim time nisu snosili nikakve posljedice, a oni uhvaćeni u plagiranju su najčešće morali samo ispraviti svoj rad (13,1%). Premda veliki postotak ispitanih plagira svoje radove, smatraju da je plagiranje moralno neispravno te se slažu s uvođenjem kazni na Sveučilištima u Hrvatskoj poput zabrane polaganja ispita iz kolegija u kojem je uočeno plagiranje rada, novčana kazna, isključenje sa studija i sl. Ispitanici su većinom upoznati sa sustavom za otkrivanje plagijata „Turnitin“, ali nisu sigurni u njegovu učinkovitost (44,8%). Velika većina ispitanih (75,2%) smatra da bi se na svim studijima Sveučilišta u Zadru trebao uvesti obvezni kolegij koji bi studente educirao o pravilnom pisanju studentskih radova, ali da bi se uvođenjem takvog kolegija tek djelomično reduciralo plagiranje radova (72,4%) jer postoje studenti koji će i uz dodatnu edukaciju i dalje plagirati radove.

Studenti koji plagiranjem ostvaruju bolje ocjene svojih radova najčešće prikrivaju svoje neznanje i nesposobnost te si umanjuju šanse za uspjeh u mnogim područjima života. Osim toga, osobe koje se već tijekom školovanja naviknu probleme rješavati putem linije manjeg otpora, vjerojatno će se tako ponašati i na radnom mjestu. Ključno rješenje jest prevencija plagiranja radova u smislu dodatne edukacije, osiguravanju jasnih granica korištenja tuđih izvora te razvoj moralne odgovornosti i nulte stope tolerancije na plagiranje. Potrebno je smanjiti studentske navike plagiranja radova i potaknuti studente da vlastitim trudom i radom steknu znanje i razviju vještine koje će im dobro doći ne samo tijekom trajanja studija, nego i kasnije u životu. Također je potrebno informirati, odnosno osvijestiti nastavnike o ovom problemu kako bi se mogao što bolje i kvalitetnije riješiti. Potrebno je postići još bolju suradnju između nastavnika i studenata ako se želi uspješno riješiti problem plagiranja studentskih radova.

6. LITERATURA

6.1. Tiskani izvori

1. Baždarić, K., Pupovac, V., Bilić-Zulle, L., Petrovečki, M. (2009), *Plagiranje kao povreda znanstvene i akademske čestitosti*. Medicina, 45(2):108-117.
2. Cerjan Letica, G., Letica, S. (2008), *Znanstvena nedoličnost: kako se s njom nositi u Hrvatskoj?*. Acta Stomatolgica Croatica, 42(2):117-122.
3. Christensen, G. J. (2011), *Plagiarism: Can it be stopped?*. Business Communication Quarterly, 74(2):201-204.
4. Glasnik Sveučilišta u Zadru, *Lanterna*, god.1.,br.2.,2016.,str.2.
5. Lampret, S., Pupovac, V., Petrovečki, M. (2012), *Računalni programi i programske usluge za otkrivanje plagiranja u znanosti i obrazovanju*. Medix, 8(98/99):123-127.
6. Oraić Tolić, D. *Akademsko pismo*. Zagreb: Naklada Ljevak, 2011.,str. 440-448
7. Rumboldt, Z. (2014), *Što je to plagijat u znanosti?* Arh Hig Rada Toksikol, 65:233-236.
8. Singh, S., Remenyi, D. (2016), *Plagiarism and ghostwriting: The rise in academic misconduct*. South African Journal of Science, 112(5/6):1-7.

6.2. Internetski izvori

URL 1: Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. Dostupno na <https://www.zakon.hr/z/106/Zakon-o-autorskom-pravu-i-srodnim-pravima> (preuzeto 05.01.2018.)

URL 2: Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. Dostupno na <https://www.zakon.hr/z/320/Zakon-o-znanstvenoj-djelatnosti-i-visokom-obrazovanju> (preuzeto 05.01.2018.)

URL 3: Marčelić, S., (2010), „*Plagijat u hrvatskoj akademskoj zajednici: (ne)uspješna borba i moguća rješenja*“. Zagreb, Institut za razvoj obrazovanja. Dostupno na http://www.iro.hr/userdocs/File/pno_kolumna/Marcelic_IRO%20memo.pdf (preuzeto 19.03.2017.)

URL 4: Vrbanec, T., *Digitalni tekstni plagijati*, Učiteljski fakultet Zagreb. Dostupno na http://www.inf.uniri.hr/files/studiji/poslijediplomski/kvalifikacijski/Vrbanec-Digitalni_tekstni_plagijati.pdf (preuzeto 19.03.2017.)

URL 5: Lazzarich, L., *Sustavi za otkrivanje plagijata: razlozi i iskustva – Turnitin*, Sveučilište u Rijeci. Dostupno na <http://www.srce.unizg.hr/files/srce/docs/dogadjanja/dani-otvorenih-vrata-2016/treci-dan-dei2016/lazzarich-dei2016.pdf> (preuzeto 20.04.2017.)

URL 6: Hrecigonja, Z., Plantak, D., *Otkrivanje plagijata upotrebom dodataka u sustavu Moodle*, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet organizacije i informatike. Dostupno na http://bib.irb.hr/datoteka/801391.CUC2015_HercigonjaPlantak_Vukovac-Otkrivanje_plagijata.pdf (preuzeto 20.04.2017.)

URL 7: Vrste plagijata prema Turnitinu. Dostupno na http://turnitin.com/assets/en_us/media/plagiarism_spectrum.php (preuzeto 20.04.2017)

7. POPIS TABLICA I SLIKA

- Slika 1. Spol ispitanika – str. 19
- Slika 2. Godina studija ispitanika – str. 20
- Slika 3. Studijska grupa ispitanika – str. 20
- Slika 4. Studentska upoznatost s terminom plagiranje – str. 22
- Slika 5. Plagijati prema mišljenju studenata – str. 23
- Slika 6. Studentska samoprocjena o pravilnom navođenju izvora u svojim radovima – str. 24
- Slika 7. Važnost pravilnog navođenja izvora u studentskim radovima – str. 25
- Slika 8. Plagiranje radova – str. 26
- Slika 9. Razlozi plagiranja radova – str. 26
- Slika 10. Relativna čestina plagiranja radova – str. 27
- Slika 11. Mjera korištenja tuđih radova kao vlastitih – str. 28
- Slika 12. Posljedica plagiranja studentskih radova – str. 29
- Slika 13. Ponovo plagiranje radova nakon određenih posljedica – str. 30
- Slika 14. Studentska procjena o koristi plagijata – str. 31
- Slika 15. Moralna ispravnost plagiranja radova – str. 31
- Slika 16. Uvođenje kazni za plagiranje radova na Sveučilištima u Hrvatskoj – str. 32
- Slika 17. Vrste kazni za plagiranje radova – str. 33
- Slika 18. Studentska upoznatost s programom „Turnitin“ – str. 34
- Slika 19. Uspješnost programa „Turnitin“ – str. 35
- Slika 20. Uvođenje kolegija vezanog uz tehnike pravilnog pisanja radova na Sveučilištu u Zadru – str. 36
- Slika 21. Korisnost uvođenja kolegija – str. 37

8. PRILOZI

- PRILOG 1

Poštovani, pred Vama se nalazi anketa koja ispituje neke uzroke i posljedice plagiranja radova studenata Sveučilišta u Zadru. Anketa je sastavljena u svrhu prikupljanja podataka potrebnih za izradu diplomskog rada iz pedagogije. Sudjelovanje u istraživanju je dobrovoljno i u potpunosti anonimno, stoga Vas molim da iskreno odgovarate na pitanja kako bi se osigurali valjani rezultati. Unaprijed zahvaljujem na suradnji i odvojenom vremenu.

1. Spol (zaokružite)

- a) M
- b) Ž

2. Godina studija (navedite)

3. Studijska grupa (navedite)

4. Koliko ste upoznati s terminom plagiranje? (zaokružite)

- a) u potpunosti nepoznat
- b) nepoznat
- c) niti poznat, niti nepoznat
- d) poznat
- e) u potpunosti poznat

5. Zaokružite sve primjere za koje smatrate da su plagijati. (mogućnost odabira više odgovora)

- a) prepisivanje tuđeg teksta od riječi do riječi i predstavljanje kao vlastitog rada
- b) rad koji sadrži, bez izmjena, značajne dijelove tuđeg teksta iz jednog izvora bez navođenja reference (citiranja)
- c) u radu su promijenjene ključne riječi i fraze, ali je zadržan osnovni sadržaj originalnog teksta
- d) parafraziranje iz drugih izvora i sadržaj vlastitog teksta neprimjetno su uklopljeni u jednu cjelinu
- e) uzimanje dijelova svog ranijeg rada bez navođenja citata
- f) rad na bazi kombiniranja teksta s navedenim izvorima s prepisanim tekstom bez citiranja
- g) rad predstavlja mješavinu kopiranog teksta iz nekoliko izvora, bez odgovarajućeg citiranja
- h) rad sadrži citate s nepostojećim ili netočnim informacijama o njegovim izvorima
- i) rad sadrži pravilno citiranje, ali ne sadrži gotovo nikakvo originalno djelo
- j) rad sadrži pravilno citiranje, ali se kompletno oslanja previše blisko na originalni tekst i/ili strukturu, odnosno stil teksta
- k) ostalo (navedite): _____

6. Smatrate li da znate pravilno navoditi izvore u vašim radovima (seminarski radovi, projektni radovi, eseji, istraživanja i sl.)? (zaokružite)

- a) da
- b) ne

7. Koliko vam je bitno da ste u vašem radu pravilno citirali i referencirali izvore kojima ste se koristili pri pisanju rada? (zaokružite)

- a) u potpunosti nebitno
- b) nebitno
- c) niti bitno, niti nebitno
- d) bitno
- e) u potpunosti bitno

8. Jeste li ikad plagirali svoje radove? (zaokružite)

- a) da
- b) ne

*/Ukoliko ste na 8. pitanje odgovorili **DA**, nastavite redom odgovarati na **SVA** pitanja, a ukoliko ste odgovorili **NE**, nastavite odgovarati od **10.** pitanja./*

9. Zaokružite razloge zbog kojih ste plagirali svoje radove. (mogućnost odabira više odgovora)

- a) ne znam samostalno napisati rad
- b) nemam volje pisati rad
- c) shvatio/la sam da neću stići napisati rad na vrijeme
- d) ne poznajem pravila pisanja radova i pozivanja na tuđe radove
- e) ostalo (navedite): _____

10. Koliko često se koristite plagiranjem pri pisanju radova? (zaokružite)

- a) nikad
- b) rijetko
- c) ponekad
- d) često
- e) uvijek

11. U kojoj mjeri koristite tuđe radove bez navođenja izvora pri pisanju svojih radova? (zaokružite)

- a) za pisanje cijeloga rada
- b) za pisanje većeg dijela rada
- c) za pisanje do 50% rada
- d) za pisanje manjeg dijela rada
- e) ne koristim plagijate

12. Ukoliko ste ikada bili uhvaćeni u plagiranju rada, koje su bile posljedice? (mogućnost odabira više odgovora)

- a) ispravak rada
- b) snižena ocjena rada
- c) negativna ocjena rada
- d) zabrana polaganja ispita
- e) nastavnik je odbio dati svoj potpis u indeksu
- f) nije bilo nikakvih posljedica
- g) nisam bio/la uhvaćen/a u plagiranju
- h) ne koristim plagiranje prilikom pisanja radova
- i) ostalo (navedite): _____

/Ukoliko ste u 12. pitanju odabrali odgovore a, b, c, d, e, f, ili i nastavite redom odgovarati na SVA pitanja, a ukoliko ste odabrali odgovore g ili h nastavite odgovarati od 14. pitanja./

13. Jeste li nakon toga ponovo plagirali svoje radove? (zaokružite)

- a) nikad
- b) rijetko
- c) ponekad
- d) često
- e) uvijek

14. Smatrate li da vam je plagiranje pomoglo ostvariti bolji uspjeh (ocjenu) vaših radova? (zaokružite)

- a) u potpunosti se ne slažem
- b) ne slažem se
- c) niti se slažem, niti se ne slažem
- d) slažem se
- e) u potpunosti se slažem

15. Koliko je, po vašem mišljenju, moralno ispravno plagirati radove (seminarski radovi, projektni radovi, eseji, istraživanja i sl.)? (zaokružite)

- a) u potpunosti neprihvatljivo
- b) neprihvatljivo
- c) niti prihvatljivo, niti neprihvatljivo
- d) prihvatljivo
- e) u potpunosti prihvatljivo

16. Smatrate li da je potrebno uvesti kazne za plagiranje radova na Sveučilištima u Hrvatskoj? (zaokružite)

- a) u potpunosti nepotrebno
- b) nepotrebno
- c) niti potrebno, niti nepotrebno
- d) potrebno
- e) u potpunosti potrebno

17. Po vašem mišljenju, koje bi se kazne trebale uvesti? (mogućnost odabira više odgovora)

- a) zabrana polaganja ispita iz predmeta u kojem je uočeno plagiranje rada
- b) isključenje sa studija u periodu od godine dana
- c) novčana kazna
- d) trajno isključenje sa studija
- e) doživotna zabrana studiranja
- f) ne bi se trebale uvoditi kazne
- g) ostalo (navedite): _____

18. Koliko ste upoznati s programom „TurnitIn“? (zaokružite)

- a) u potpunosti nepoznat
- b) nepoznat
- c) niti poznat, niti nepoznat
- d) poznat
- e) u potpunosti poznat

19. Smatrate li da će se korištenjem programa „TurnitIn“ smanjiti plagiranje radova na Sveučilištima u Hrvatskoj? (zaokružite)

- a) u potpunosti se ne slažem
- b) ne slažem se
- c) niti se slažem, niti se ne slažem
- d) slažem se
- e) u potpunosti se slažem

20. Smatrate li da bi se na svim studijskim grupama Sveučilišta u Zadru trebao uvesti kolegij vezan uz tehnike pravilnog pisanja studentskih te stručnih/znanstvenih radova? (zaokružite)

- a) da, kao obvezni kolegij za sve studente
- b) da, kao izborni kolegij
- c) ne

21. Smatrate li da bi se uvođenjem takvog kolegija reducirala pojava plagiranja radova? (zaokružite)

- a) da, u potpunosti
- b) da, ali tek djelomično
- c) ne

22. Kratko pojasnite svoj prethodni odgovor. (navedite)

Uzroci i posljedice plagiranja radova studentata Sveučilišta u Zadru

Sažetak

Problem ovog istraživanja bio je plagiranje radova studentata Sveučilišta u Zadru. Cilj istraživanja bio je utvrditi zašto te u kojoj mjeri studenti plagiraju svoje radove te otkriti jesu li studenti ikada bili uhvaćeni u plagiranju te koje su posljedice snosili. Također se htjelo ispitati pomaže li plagiranje studentima ostvariti bolju ocjenu iz njihovih studentskih radova. U svrhu ovog istraživanja konstruirana je on-line anketa u programu Google obrasci koja je provedena anonimno i uz suglasnost ispitanika. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 145 studentata različitih godina studija i studijskih grupa Sveučilišta u Zadru, a anketa je provedena u ljetnom semestru akademske godina 2016./2017. Rezultati istraživanja pokazali su kako su studenti upoznati s terminom plagiranje (90,4%), međutim ne znaju prepoznati sve vrste plagijata, već samo one očigledne. Većina ispitanih (84,1%), smatra da zna pravilno navoditi izvore u svojim radovima i bitno im je da su u svojim radovima pravilno citirali i referirali sve korištene izvore (89%). Skoro pa polovica ispitanika (39,3%), priznala je da su plagirali svoje radove a kao najčešće razloge navode da nemaju volje pisati rad (44,8%) ili su shvatili da neće stići napisati rad na vrijeme (53,4%). Ispitanici rijetko ili ponekad koriste plagijate većinom za pisanje manjeg dijela rada. Najveći postotak onih koji su plagirali radove nikad nisu bili uhvaćeni u plagiranju (37,2%), dok su oni uhvaćeni većinom samo trebali ispraviti rad (13,1%). Studenti su podijeljeni kada je riječ o pomoći plagijata za ostvarivanje bolje ocjene. Smatraju da je plagiranje radova moralno neispravno te pozdravljaju uvođenje kazni za plagiranje radova na Sveučilištima u Hrvatskoj (60,7%). Ispitanici se slažu da bi se na svim kolegijima Sveučilišta u Zadru trebao uvesti obvezni kolegij koji bi studente educirao o pravilnom pisanju studentskih radova (96,6%), ali da bi se uvođenjem takvog kolegija tek djelomično reduciralo plagiranje radova (72,4%), iz razloga što će oni studenti koji su navikli ići linijom manjeg otpora i uz dodatnu edukaciju i dalje plagirati radove.

Ključne riječi: plagijati, moralna ispravnost, posljedice plagiranja radova, Sveučilište u Zadru, Turnitin

Causes and consequences of plagiarism of the students at the University of Zadar

Summary

The problem of this research was the plagiarism of students at the University of Zadar. The aim of the research was to find out why and in what measure students plagiarized their works and to find out if the students were ever caught in plagiarism and what were the consequences. It was also important to investigate whether plagiarism helps students achieve better ratings for their works. For the purpose of this research was created an on-line survey in Google Forms that was conducted anonymously and with consent of the respondents. A total of 145 students from different years of study and study groups of the University of Zadar participated in the survey that was conducted in the summer semester of the academic year 2016/2017. The results of the research have shown that students are familiar with the term plagiarism (90,4%), but they cannot recognize all types of plagiarism, just the obvious ones. Most of the respondents (84,1%) consider that they know how to specify correctly all the sources used in their papers and they find important that they quoted and referenced properly all the sources used in their works (89%). Almost half of the respondents (39,3%) admitted that they had plagiarized their works and, as the most common reasons, stated that they didn't want to write their work (44,8%) or realized that they would not be able to write their work on time (53,4%). Respondents rarely or sometimes use plagiarism, mostly to write a smaller part of the work. The highest percentage of those who plagiarized the work were never caught in plagiarism (37,2%), while those who were caught, only needed to correct the work (13,1%). Students are divided when it comes to plagiarism and its help to achieve better grades. They find that plagiarism is morally incorrect and support the introduction of punishments for plagiarism at the universities in Croatia (60,7%). The respondents agree that all compulsory courses in the University of Zadar should introduced an extra course in order to educate the students about the proper writing of student works (96,6%), but with introducing such a course the plagiarism will be only partially reduced (72,4%), because there will always be students who will continue to plagiarize their works regardless of additional education.

Key words: plagiarism, moral correctness, consequences of plagiarism, University of Zadar, Turnitin